

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑΣ

ομιλίες ηγετών
του ΚΚΕ εσωτ.

Μαρτίης '77
Συλλογή 3

εκδόσεις του ΚΚΕ εσ.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑΣ

Ομιλίες ηγετών
του ΚΚΕ εσωτ.

Μαρτίης '77
Συλλογή 3

εκδόσεις του ΚΚΕ εσ.

* Στή Συλλογή αυτή περιλαμβάνονται ὀμιλίαι τῶν ἡγετῶν τοῦ ΚΚΕ-Ἐσωτ. ΜΠΑΜΠΗ ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ καὶ ΚΩΣΤΑ ΦΙΛΙΝΗ σὲ συγκεντρώσεις ἐπιστημόνων, διανοουμένων καὶ καλλιτεχνῶν τῆς Ἀθήνας καὶ τῆς Θεσσαλονίκης.

* Οἱ ὀμιλίαι ἀναφέρονται σὲ τρέχοντα πολιτικά προβλήματα καθὼς καὶ σὲ προβλήματα ἰδεολογίας καὶ πολιτισμοῦ.

* Στὴν κατάταξή τους ἀκολουθήθηκε ἡ χρονολογικὴ σειρά. Δημοσιεύονται μὲ βάση τὸ κείμενο τῆς "Αὐγῆς".

Η ΣΥΝΤΑΞΗ

ΜΠΑΜΠΗ ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Ἡ συμμαχία
στή βάση προγράμματος-
ἀποτελεσματική μορφή
συνεργασίας τῶν δυνά-
μεων τῆς Ἀριστερᾶς

Ὁμιλία σέ συγκέντρωση τῆς κομμα-
τικῆς ὀργάνωσης ἐπιστημόνων τοῦ
ΚΚΕ Ἐσ. τῆς Ἀθήνας, στίς 7 Μαρ-
τίου 1977

ΤΟ ΚΚΕ-έσωτ. πού δέν στηρίζει τή δράση του σέ μιά παγωμένη αποθήκη έτοιμων ιδεολογικών συνταγών - νοιώθει τήν ανάγκη νά βαθαίνει καί ν' ανανεώνει συνεχώς, μέ βάση τή ζωή καί δράση, τίς προηγούμενες ιδεολογικές του έπεξεργασίες καί πολιτικές του έπιλογές. Τά θέματα πού επιλέγουμε νά έξετάσουμε σήμερα είναι τριών κατηγοριών:

- α) θέματα συμμαχιών καί βασικών χαρακτηριστικών του κόμματός μας,
- β) Προβλήματα πολιτικών καί ιδεολογικών διαφορών μέ τό ΚΚΕ-έξωτ. καί
- γ) Είδικά θέματα γιά τό ρόλο τών έπιστημόνων καί ιδιαίτερα τών κομμουνιστών στή σημερινή Ελλάδα.

• Η διεθνής κατάσταση

ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

ΣΧΕΤΙΚΑ μέ τή διεθνή κατάσταση καί τήν πρώτη φάση τής προεδρίας Κάρτερ, μπορούμε νά πούμε

ὅτι μέ βάση τή φιλειρηνική τάση τῶν λαῶν, τή δύναμη καί τή φιλειρηνική πολιτική τῶν σοσιαλιστικῶν χωρῶν, ἡ πολιτική Κάρτερ παρουσιάζεται ἀμφίλογη, μέ ὀρισμένες θετικές ὀψεις καί μέ πολλά ἐρωτηματικά.

Σημειώνουμε μιά προσπάθεια ἐλαστικότερης ἀντιμετώπισης σοβαρῶν προβλημάτων (Κύπρος - Μέση Ἀνατολή), συνδυασμένα μέ ἀντικομμουνιστική προπαγάνδα πού ἐκμεταλλεύεται πλήρως τίς ἀδυναμίες καί τά λάθη τῶν σοσιαλιστικῶν χωρῶν καί ἀγωνίζεται νά συγκαλύψει τίς βαριές παραβιάσεις πού βαραίνουν τίς ΗΠΑ, παραβιάσεις δικαιωμάτων τοῦ ἀτόμου. Γενικά, ἡ στάση τῆς διοίκησης Κάρτερ ἀπέναντι στά πρόβλήματα τῆς προώθησης τῆς ὕφεσης στήν Εὐρώπη εἶναι ἀκόμα ἀξεκαθάριστη καί γεννᾶ ἐρωτηματικά.

Ἡ ἐπικείμενη Διάσκεψη τοῦ Βελιγραδίου, τείνει νά ἐξελιχθεῖ σέ πεδίο ἰδεολογικῶν συγκρούσεων καί πάλης γύρω ἀπό τήν ἐρμηνεία τῆς τελικῆς πράξης τοῦ Ἑλσίνκι. Ἡ ἐκβασή τῆς θά ἔχει σημαντική, θετική ἢ ἀρνητική, ἐπίδραση στήν παραπέρα ἐνίσχυση τῆς ὕφεσης καί τήν προώθηση τοῦ πυρηνικοῦ καί τοῦ γενικότερου ἀφοπλισμοῦ. Ἡ προσπάθεια τῆς διοίκησης Κάρτερ νά ἰδεολογικοποιήσει τά διεθνή πρόβλήματα καί νά προβάλλει σέ πρώτη γραμμῆ τῶν συζητήσεων τῆς Διάσκεψης πρόβλήματα τῆς ζωῆς τῶν σοσιαλιστικῶν χωρῶν, μπορεῖ νά δημιουργήσει σοβαρές δυσκολίες στήν προώθηση τῆς ὕφεσης.

Πρέπει νά σημειώσουμε ὅτι ἡ μεθοδολογία Κάρτερ, πού ἐκφράζει καί τήν χρεωκοπία τῆς τακτικῆς Φόρντ - Κίσινγκερ, δημιουργεῖ, μαζί μέ τούς κινδύνους, καί ὀρισμένες ἀντικειμενικές δυνατότητες γιά προώθηση τῶν αἰτημάτων τῶν λαῶν, καί γενικά, καί ὅσον ἀφορᾶ τά δικά μας ἐθνικά θέματα, πράγμα πού, χωρίς νά μεγαλοποιεῖται, δέν θά πρέπει νά ἀγνοηθεῖ.

Ἡ πραγματοποίηση τῆς δεύτερης Βαλκανικῆς Διάσκεψης, καί μάλιστα πρὶν ἀπό τή διεθνή Διάσκεψη τοῦ Βελιγραδίου - ἀν εἶναι δυνατό - μπορεῖ νά ἀποτελέσει μιά συμβολή γιά τήν ὑπόθεση τῆς Εἰρήνης στήν Εὐρώπη.

Τά ἐθνικά μας θέματα

ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ θέματα δέν προχωροῦν πρὸς μιά ἱκανοποιητική λύση καί ἡ σημερινή νηνεμία μπορεῖ νά γίνεῖ ξαφνικά θύελλα. Στό Κυπριακό σημειώθηκε μιά ὀρισμένη διαδικαστική πρόοδος, μέ τήν ἐναρξη τῶν συνομιλιῶν Μακαρίου - Ντενκτάς. Σ' αὐτήν ἐπαιξε σημαντικό ρόλο καί ἡ ἀντίσταση τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καί, σ' ἓνα βαθμό, καί ἡ στάση τῆς ἑλληνικῆς Κυβέρνησης ἀπέναντι στίς πιέσεις τῶν ΗΠΑ, NATO καί χωρῶν τῆς ΕΟΚ. Ἡ πρόοδος αὐτή ὅμως δέν διασφαλίζει ἐπιτυχία. Ὁ δρόμος εἶναι μακρὺς καί οἱ κίνδυνοι εἶναι μεγάλοι, γιὰτί τό πιό πιθανό εἶναι ὅτι οἱ ΗΠΑ θά χρησιμοποιήσουν ὀρισμένες μικρότερης σημασίας ὑποχωρήσεις τῶν Τούρκων γιά ν' ἀπαιτήσουν κρίσιμες ὑποχωρήσεις ἀπό τήν κυπριακή κυβέρνηση (καί τήν ἑλληνική) σέ βάρος τῆς ἀνεξαρτησίας, τῆς ἐνότητας, τῆς κυριαρχίας καί τοῦ μέλλοντος τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας. Ὅπως ἐπίσης σέ βάρος τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων τῆς χώρας μας, τῆς ἀκεραιότητος καί τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς στό χώρα τοῦ Αἰγαίου. Σέ μιά φάση πού ἀποκρυσταλλώνεται ἡ πολιτική τῶν ΗΠΑ στά θέματα Κύπρου καί Αἰγαίου, ἡ σταθερή στάση τῆς χώρας μας, χωρίς ταλαντεύσεις καί ὑποχωρήσεις, εἶναι ἓνας παράγοντας πού ὑποχρεωτικά θά ληφθεῖ ὑπόψη στήν τελική διαμόρφωση τῆς πολιτικῆς τῶν ΗΠΑ. Στίς συνθήκες αὐτές, ἀποτελοῦν πραγματικά κίνδυνο ἡ αὐτάρκεια τῆς κυβέρνησης, ἡ μονοκομματική διαχείριση τῶν ἐθνικῶν προβλημάτων καί ὁ ἀτλαντισμός τῆς, μέσα σέ συνθήκες πολὺπλευρων πιέσεων πού ἐπιτάσσουν συναγερμό καί κινητοποίηση τοῦ ἔθνους γιά τήν ἀντίκρουσή τους. Ἀπ' τήν ἄλλη μεριά, ἀποτελεῖ κίνδυνο γιά τίς ἐξωτερικές ὑποθέσεις τῆς χώρας ὁ ἐμπειρικός τρόπος πού χειρίζεται ἡ κυβέρνηση τά θέματα αὐτά, χωρίς συστηματικές ἀναλύσεις καί ἐρευνες τῶν στοιχείων τῶν διαφόρων προβλημάτων.

Οι κίνδυνοι για τή δημοκρατία

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ παρατηρείται μία έξαρση τής δραστηριότητας τών φασιστικῶν στοιχείων, πού συντονίζεται μέ τή γενικότερη επίθεση τής Μαύρης Διεθνούς στίς μεσογειακές καί εύρωπαϊκές χώρες. Ἡ προσπάθεια τής Κυβέρνησης νά μινιμάρει ἢ νά μηδενίσει τή σημασία τών ἐκδηλώσεων αὐτῶν καί ἡ τελευταία προσπάθεια τοῦ κ. Καραμανλή νά μετατοπίσει τίς εὐθύνες στήν ἀντιπολίτευση, εἶναι ἀπαράδεκτη καί ἐπικίνδυνη.

Περὶσσότερη ἀλήθεια ἔχει ἡ παρατήρηση ὅτι ἡ κυβέρνηση πιέζεται, ἀπό τά δεξιὰ τῆς, ἀπό τά μοναρχοχουντικά στοιχεῖα καί ἀπό τά ἀκροδεξιὰ στοιχεῖα τῶν ἐνόπλων δυνάμεων καί τῆς "Ν.Δ.", μαζί καί ἀπό ἕνα τμήμα τῆς ὀλιγαρχίας, καί κάτω ἀπό τίς πιέσεις τῶν δυνάμεων αὐτῶν, πού ἄλλων δέν θέλει νά χάσει τήν ὑποστήριξη καί ἄλλων φοβᾶται τόν πόλεμο, προσπαθεῖ νά βρεῖ ἴσορροπία σέ χαμηλότερη βάση, διολισθαίνοντας ἔτσι σέ μία ἀντιδημοκρατική πολιτική καί τονίζοντας ὄλο καί περισσότερο τόν ἀντικομμουνισμό τῆς. Ἡ τελευταία ἡμιλία τοῦ κ. Καραμανλή πρὸς τοὺς Ὑπουργούς τῆς "Ν.Δ." φαινόταν ὅτι λιγότερο ἀπευθυνόταν στό λαό καί περισσότερο πρὸς τίς δυνάμεις πού βρισκόντανε πρὸς τά δεξιὰ του.

Ἀπό δῶ δημιουργοῦνται οἱ κίνδυνοι. Καί ἡ ἀπάντηση ὄλων ὄσων ἐνδιαφέρονται γιά τή δημοκρατία πρέπει νά εἶναι: Ἡ ὄξυνση τῆς κριτικῆς πρὸς τήν κυβέρνηση, χωρίς νά χαθεῖ ἀπό τά μάτια μας ὅτι ὁ κύριος κίνδυνος παραμένει σήμερα ὁ χουντομοναρχισμός καί τά ἀκραῖα ἀντιδραστικά στοιχεῖα. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς μαζικῆς πάλης ἐναντίον τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ χουντομοναρχισμοῦ, ἀλλά καί ἐναντίον τῶν ἀντιδημοκρατικῶν ἐνεργειῶν τῆς Κυβέρνησης. Ἡ ἀκόμα μεγαλύτερη προσπάθεια γιά τήν κινήτοποίηση καί τῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων τῆς Δεξιᾶς, τῆς "Ν.Δ.", γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς Δημοκρατίας. Ἡ ὄσο τό δυνατόν εὐρύ-

τερη συνεργασία ὄλων τῶν δυνάμεων αὐτῶν, γιά τήν ἀντίσταση σέ μία διολίσθηση τῆς δημοσίας ζωῆς πρὸς ἀντιδημοκρατικές κατευθύνσεις - πρέπει νά εἶναι ἡ ἀπάντησή μας.

Γιά τά σώματα Ἀσφαλείας

ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ φορές γίνεται μία προσπάθεια ἀπό τήν κυβέρνηση, γιά νά ἐμφανισθεῖ ἡ Ἀριστερά ἀντιπαρατιθέμενη πρὸς τά Σώματα Ἀσφαλείας.

Θέλουμε νά τονίσουμε ἄλλη μία φορά ὅτι δέν ἔχουμε τίποτα μέ τά Σώματα Ἀσφαλείας, σάν τέτοια. Οὔτε μέ τή μεγάλη πλειοψηφία τῶν ἀνδρῶν τους καί τῶν ἀξιωματικῶν τους. Σεβόμαστε τό ἔργο τους πού γίνεται στά πλαίσια τοῦ Συντάγματος καί τῶν νόμων. Τασσόμαστε ὑπέρ τῆς ἱκανοποίησης τῶν δικαιῶν αἰτημάτων τους. Ἀντιτιθέμεθα ὅμως στόν προσανατολισμό ἐνός μέρους τῶν δυνάμεών τους - πού εἶναι εὐθύνῃ τῆς κυβερνήσεως καί ὄχι δική τους - σέ παρακολούθηση καί δίωξη τῶν ἀριστερῶν. Καί εἴμαστε ἀποφασιστικά ἐναντίον ἐκείνων τῶν λίγων ἀμετανόητων χουντικῶν στοιχείων πού στηρίζουν καί καλύπτουν τίς δραστηριότητες τῶν χουντομοναρχικῶν καί κάθε λογῆς φασιστικῶν ὀργανώσεων καί διοχετεύουν τή δραστηριότητά τους μόνο κατά τῶν νόμιμων ἐκδηλώσεων τῶν ἀριστερῶν.

Τά προβλήματα τῶν συμμαχιῶν

Τά ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ τῶν συμμαχιῶν προσπαθοῦμε νά τ' ἀντιμετωπίσουμε μέ βάση τή γενική πολι-

τική μας της ΕΑΔΕ, πού δέν είναι πανάκεια, αλλά μάς βοηθά ν' ανευρίσκουμε, άμα ψάχνουμε, γόνιμες άπαντήσεις.

Από τήν ήγεςία ορισμένων κομμάτων, όπως του ΠΑΣΟΚ και φυσικά του ΚΚΕ-έξωτ., ή γραμμή μας αύτή χτυπήθηκε. Άλλά ήρθε ή ζωή νά δικαιώσει τά ίδια της τά θεμέλια: "Η κρίση του "Σισμίκ"; διέλυσε τίς άπόψεις ότι ο έξωτερικός κίνδυνος είναι "άνύπαρκτος". Η ένταση των χουντομοναρχικών δραστηριοτήτων μαζί μέ τήν εμφάνιση του θεοτόκη σαν ήγέτη κόμματος της άκρας Δεξιᾶς, απέδειξε πόσο πραγματικοί είναι οι κίνδυνοι άποσταθεροποίησης πού έπισημάναμε. Τέλος, οι σοβαρές αντιθέσεις στους κόλπους της Δεξιᾶς και της "Ν.Δ." υπογράμμισαν τήν ύπαρξη και μιᾶς αντιδικτατορικής Δεξιᾶς. Η ζωή δικαιώσε τή δική μας άνάλυση. Καί πρέπει νά πούμε ότι άν δέν χρειαζόταν τόσος καιρός για νά τήν παραδειχτοῦν και τά άλλα κόμματα - και δυστυχώς ακόμα μέ μισόλογα - ή κατάσταση στην Ελλάδα θά μπορούσε νά ήταν καλύτερη.

Η προώθηση στην πράξη της πολιτικής των συμμαχιών, για τό ΚΚΕ-έσωτ. και τήν αντίληψη του για τή στερέωση της δημοκρατίας αλλά και για τή δημοκρατική πορεία προς τό σοσιαλισμό μέ σεβασμό στον πολιτικό και κοινωνικό πλουραλισμό, δέν άποτελεῖ ένα ακόμα στοιχείο, αλλά είναι κάτι θεμελιώδες, μόνιμο, συστατικός παράγοντας της όλης ύπαρξης.

Η συνεργασία των δημοκρατικῶν δυνάμεων

Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ των δημοκρατικῶν δυνάμεων καθόλου δέν αντιτίθεται στην πολιτική της ΕΑΔΕ, μιᾶ πολιτική πού άποσκοπεῖ στη δημιουργία ενός

συσχετισμοῦ δυνάμεων πού θά ναι εϋνοϊκός για τή δημοκρατία και τήν ανεξαρτησία.

Τό άρνητικό είναι ότι ή συνεργασία αύτή είναι ακόμα θολή γενικά και περισσότερο ιακή, χωρίς συνέχεια. Τό σημερινό σχήμα των διμερῶν και πολύπλευρων σχέσεων δέν είναι βιώσιμο. Είμαστε υπέρ του πολυμεροῦς σχήματος για ὅσα κόμματα τό δέχονται και των διμερῶν σχέσεων για ὅσους άρνούνται τό πολυμερές σχήμα. Δέν ύπάρχει όμως άμεση ορατή προοπτική για κάτι τέτοιο. Γι' αυτό πρέπει νά πολλαπλασιαστοῦν οι προσπάθειες για συχνότερη συνεργασία των δημοκρατικῶν δυνάμεων πάνω στα ζητήματα πού προκύπτουν από τή ζωή, ἐφ' ὅσον συμπιπτουν οι άπόψεις των δυνάμεων αυτών.

Υπάρχουν θέματα πού για νά έπιτευχθεῖ ή σύμπτωση πρέπει νά γίνονται άπ' ὅλες τίς πλευρές υποχωρήσεις. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις όπου για λόγους, είτε αρχῶν είτε ούσίας, δέν είναι εύκολη ή υποχώρηση. Έχουμε π.χ. από καιρό ταχθεῖ υπέρ της συνεργασίας των δυνάμεων της αντιπολίτευσης στα προβλήματα του εκλογικού νόμου μέ τή δημιουργία ειδικῆς έπιτροπῆς γι' αυτό τό θέμα. Κι' είμαστε έτοιμοι νά συμβάλουμε σ' αύτήν. Ὡστόσο, στην έπεξεργασία του θέματος θά μείνουμε άπαρασάλευτα στην ύποστήρηση της άπλης αναλογικῆς χωρίς νόθευση. Δέν θέλουμε νά συμβάλουμε νά εκλέγονται βουλευτές των άστικῶν κομμάτων μέ τούς ψήφους των άριστερῶν δυνάμεων, γιατί κάτι τέτοιο νοθεύει τή δημοκρατία.

Η συμμαχία των δυνάμεων της Ἀριστερᾶς

ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΜΑΣ τονίσαμε ότι, στις σημερινές συνθήκες, θάπρεπε νά γίνει μιᾶ συστη-

ματική προσπάθεια για στενότερη συνεργασία, σε μόνιμη βάση, των δυνάμεων της 'Αριστεράς, που συμπύκνουν στη στόχευση ενός δημοκρατικού δρόμου για ένα δημοκρατικό σοσιαλισμό.

Μιά τέτοια συμμαχία, με την έλκτική δύναμη που θ'άποικτούσε και τόν ένδουσιασμό που θάπροκαλούσε στο χώρο της 'Αριστεράς, υλοποιώντας σωστά στη σημερινή φάση τόν πόθο και τά αίτήματα των άριστερών για ένότητα, θά συγκέντρωνε τελικά πολύ περισσότερες δυνάμεις από αυτές που συγκεντρώνουν σήμερα όλα αυτά τά κόμματα και ομάδες μαζί.

Τό Κόμμα μας πιστεύει ότι στίς σημερινές συνθήκες ή συνεργασία αυτή πρέπει νά πάρει τή μορφή μιās ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ μ'ένα κοινό πρόγραμμα, με βάση τά σημεία που οι δυνάμεις αυτές συμφωνούν. Μέ συντονισμένη δράση στα σημεία αυτά. Μέ πλήρη τυπική και ουσιαστική ίσοτιμία των κομμάτων και κινήσεων που θά μετέχουν. Μέ πλήρη διατήρηση της ανεξαρτησίας, της πολιτικής φυσιογνωμίας, της οργανωτικής υπόστασης και της δράσης των κομμάτων και κινήσεων αυτών. Γίνονται προβληματισμοί και προτάσεις και για πιά προχωρημένα και δεσμευτικά σχήματα συμμαχίας, όπως λ.χ. του τύπου της 'Ομοσπονδίας. Όμως έμεις πιστεύουμε ότι, για σ ή μ ε ρ α, τό σχήμα που προτείνουμε αποτελεί ένα μέγιστο στόχο κι' αυτόν πρέπει νά προσπαθήσουμε νά τόν πετύχουμε. Στηρίζουμε τήν επιλογή μας αυτή στους παρακάτω λόγους:

Πρώτον: Όρισμένες από τίς πολιτικές αυτές δυνάμεις βρίσκονται στο στάδιο της πρώτης ανάπτυξης τους και ολοκλήρωσης της φυσιογνωμίας τους και θάταν τελείως άρνητικό νά ανακοπεί ή πορεία αυτή με κάποιο πιά δεσμευτικό σχήμα, πέρα από τή συμμαχία.

Δεύτερο: Παρά τά κοινά σημεία, υπάρχουν πολλές διαφορές, όχι μόνο με τήν κομμουνιστική συνιστώσα, τό ΚΚΕ-έσωτ., αλλά και ανάμεσα στίς

άλλες δυνάμεις. Ένα πιά δεσμευτικό σχήμα θά απαιτούσε άρση τουλάχιστον ενός μέρους των διαφωνιών. Όμως αυτό, και άν γινόταν κατορθωτό, θά απαιτούσε πολύ χρόνο, ένω ή συνεργασία των δυνάμεων της 'Αριστεράς είναι κάτι φλέγον και έπεϊγον, που ζητιέται από τά μέλη και όπαδούς της 'Αριστεράς σαν μεγάλο όπλο στον καθημερινό πολιτικό και μαζικό άγώνα.

Τρίτον: Η 'Αριστερά διευρύνθηκε και στην Ελλάδα, και τό ζητούμενο δέν είναι ή συμμαχία γύρω από ένα κόμμα, τό Κομμουνιστικό Κόμμα, όπως ήταν τό ΕΑΜ. Τό σχήμα αυτό ανταποκρινόταν σ' άλλες καταστάσεις και είναι άπρόσφορο για σήμερα.

Τέταρτο: Στο ότι για σήμερα ή συμμαχία στη βάση προγράμματος είναι πιά αποτελεσματική και, σε σχέση με τή σημερινή κατάσταση, θ'άποτελούσε, άν πραγματοποιούνταν, πολύ μεγάλο βήμα. Ό λαός και ή νεολαία ζητούν σήμερα ένότητα στη δράση και ταυτόχρονα καθαρά σχήματα. Έρευνούν προγράμματα κλπ. Δέν άρέσκονται σε θολά σχήματα, σε πολιτικά ύβρίδια. Σε μιά συμμαχία, ή άυθυπόστατη ύπαρξη των κομμάτων φέρνει δυνάμεις ή πρόωρη δέσμευσή τους δέν έμπνέει, δημιουργεί ύποψίες, μπορεί άκόμα και ν' άπωθεϊ.

Πέμπτον: Ότι ή συμμαχία είναι ένα σχήμα άνοικτό και πρós τό ΠΑΣΟΚ και πρós τό ΚΚΕ-έσωτ. άσχετα άν δέν προβλέπεται για σήμερα ή προσχώρηση του πρώτου, γιατί έχει άλλη πολιτική στίς συνεργασίες του, του δεύτερου γιατί δέν δέχεται τό δημοκρατικό δρόμο για τό σοσιαλισμό, ούτε και τό ΚΚΕ-έσωτ. σαν συμμετέχουσα δύναμη.

Για όλους αυτούς τούς λόγους, ή επιδίωξη λ.χ. μιās 'Ομοσπονδίας - τουλάχιστον άμεσα - και ή διακήρυξη ότι πάμε για κεί, θά ήταν ένα άλμα στο κενό, κι ένω φαινομενικά θά έδειχνε ότι προχωράμε πιά πολύ, στην ουσία θά δυσκόλευε ή θά ματαίωνε τή συνεργασία, θά ήταν μιά φυγή πρós τά μπρός.

Χτυπάμε συνεχώς τήν πόρτα της ΕΔΑ

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΑ θέματα της συμμαχίας ο πρόεδρος και άλλοι φίλοι και δημοσιογράφοι της ΕΔΑ έθεσαν και άλλα θέματα, ειδικότερα σχετικά με τις σχέσεις των δύο κομμάτων. Τό πρώτο, ότι τό ΚΚΕ-έσωτ. "κλωτσάει" στή συνεργασία - ένώ τό ΚΚΕ-έσωτ. στήν πραγματικότητα συνεχώς χτυπάει τις πόρτες της ΕΔΑ και των άλλων δυνάμεων της 'Αριστερας για συνεργασία.

Η ισότιμη συνεργασία αποτελεί άναπόσπαστο θεμελιακό στοιχείο της πολιτικής μας, όπως άναπτύξαμε κι έδω και στίς πολιτικές συναντήσεις μας και στό κόμμα, παντού. Τό δεύτερο, ότι έξορμούμε για διάλυση της ΕΔΑ, είναι άπολύτως άνύπαρκτο. 'Αρκεί ν' άναφέρουμε ότι ένα έπώνυμο άρθρο της ΚΟΜΘΕΠ, στό όποιο άναφέρεται ό φίλος 'Ηλιοϋ-δημοσιευμένο πριν από 13 μήνες-και όπου άναπτύσσονταν σκέψεις του άρθρογράφου για τή νέα ΕΔΑ και για τήν πολιτική της συνεισφορά, τελείωνε με τή φράση: "Όστόσο ή ΕΔΑ είναι ένα γεγονός. Έχει τεράστια σημασία, για νάχουμε γόνιμες έξελιξεις, νά τό δοϋμε και νά τό παραδεχτούμε. Τό κλειδί για ένα θετικό μέλλον είναι ή πραγματική και άκέραιη τήρηση των σχέσεων ισότιμης "φιλίας". Όλες οι από τότε έπαφές μας γίνονται με τό ίδιο πνεϋμα. Η άνακάλυψη, ύστερα από 13 μήνες, και ή άθθαίρετη έρμηνεία αυτού του άρθρου είναι τουλάχιστον άκατανόητη. Η ξαφνική και άνεξήγητη έπιθετικότητα κατά του ΚΚΕ-έσωτ., από μέρος της ΕΔΑ, έγινε πιο κατανοητή από τήν παράξενη άποψη που διατύπωσαν πριν λίγες μέρες ό φ. 'Ηλιοϋ και άλλοι φ. της ΕΔΑ, νά διαλυθεί τό ΚΚΕ-έσωτ. και τά μέλη του νά προσχωρήσουν στήν ΕΔΑ. Η έπιχειρηματολογία είναι γνωστή: "Τά λάθη της ήγεσίας του ΚΚΕ, αλλά και ή στα-

λινική έμπειρία, έμείωσαν τό γόητρο του κομμουνισμού στήν Ελλάδα. Έξ άλλου, λόγω του κοπυράιτ, τό ΚΚ είναι ένα, τό ΚΚΕ-έξωτ. Η ευρύτερη λοιπόν υπόθεση της άνανέωσης τις ελληνικές ειδικές συνθήκες πρέπει νάχει φορέα κάτι σαν τήν ΕΔΑ, όχι κομμουνιστικό".

Διαφωνούμε ριζικά με όλη αυτή τή συλλογιστική. Στήν Ελλάδα, από παράδοση, κύριος πολιτικός φορέας του εργατικού κινήματος ήταν τό Κομμουνιστικό Κόμμα και αυτό δέν σβύνεται. Καμία άντιστοιχία δέν ύπάρχει λ.χ. με όρισμένες σκανδιναβικές χώρες, όπως στή Νορβηγία, όπου ή παράδοση είναι σοσιαλιστές - κομμουνιστές και μάλιστα σοσιαδημοκράτες - κομμουνιστές. Τά μεγάλα λάθη της ήγεσίας του ΚΚΕ όδήγησαν στή διάσπαση, αλλά ή κομμουνιστική έπιρροή δέν έσβυσε. Τό άποδείχνει τό γεγονός ότι ένώ τό ΚΚΕ-έξωτ. συγκεντρώνει άξιόλογες δυνάμεις, ακόμα και τώρα, παρά τό χοντροειδή δογματισμό και τήν έξάρτησή του, παράλληλα άναπτύσσεται και προχωρεί και άνδρώνεται τό ΚΚΕ-έσωτ. 'Αλλά και τό γεγονός ότι μεγάλη δύναμη κομμουνιστών, ένώ με τή διάσπαση μένει έξω από τά δύο κόμματα ως σήμερα, δέν έντάσσεται σε σοσιαλιστικά και άλλα κόμματα. Σήμερα ειδικά, δυόμισυ χρόνια ύστερα από τήν πτώση της δικτατορίας και τή νομιμοποίηση του Κομμουνιστικού Κόμματος και τήν πορεία που διανύει κάθε κόμμα, τέτοια συζήτηση νομίζουμε ότι είναι άναχρονισμός. 'Επί πλέον, ή πορεία των πιο ίσχυρών κομμουνιστικών κομμάτων και ειδικά στήν Ευρώπη δίνει νέα ώθηση, νέα άκτινοβολία στον άνανεωμένο μαρξισμό και τό κομμουνιστικό κίνημα. Και γενικότερα, και ειδικά στή νεολαία.

Τέλος, δέν είναι τό κοπυράιτ που καθιερώνει τά Κομμουνιστικά Κόμματα (άλλο άν δημιουργεί πρόσθετες δυσκολίες κατά άπαράδεκτο τρόπο). Και έμεις, τουλάχιστον, μένουμε λίγο εκπληκτοι όταν άκούμε μιά τέτοια άποψη από τήν ΕΔΑ. Τό Κομμουνιστικό Κόμμα της κάθε χώρας είναι αυτό που θέλουν οι κομμουνιστές της. 'Ετσι,

στis συνθήκες διάσπασης του Κομμουνιστικού Κόμματος, πιστεύουμε ακράδαντα ότι η ανανέωση θα προέλθει από τους κομμουνιστές, από την έκσυγχρονισμένη πρωτοπορία τους, από το ΚΚΕ-έσωτ. Πιστεύουμε ότι η ζωή αποδείχνει ήδη ότι η αποψη μας είναι η σωστή και όχι η αποψη της ηγεσίας της ΕΔΑ. Εμείς νομίζουμε ότι, και απ' αυτή την πλευρά, το προχώρημα στην άριστερή συμμαχία, με άνοιχτή καρδιά, στη βάση της ίσοτιμίας και των άκέραιων κομματικών φυσιογνωμιών, θ' αποβεί θετική για όλους. Αρκεί ν' αρχίσουμε γρήγορα, ν' αρχίσουμε έγκαιρα, χωρίς "έσωτερικές" σκέψεις και επιδιώξεις.

Τό θέμα της άριστερης συμμαχίας στη χώρα μας έντάσσεται στο εύρύτερο αίτημα συνεργασίας κομμουνιστικών, σοσιαλιστικών και προοδευτικών δυνάμεων στην Εύρώπη, για νά υπάρξει επιτέλους μιá έναλλακτική λύση στη μονοκρατορία του ιμπεριαλισμού, της συντήρησης, των μονοπωλίων. Χρέος των σοσιαλιστών είναι νά βρουν τους καλύτερους τρόπους συγκρότησης και ανάπτυξης τους, απομακρυνόμενοι ταυτόχρονα συνεχώς από τά λάθη και τις παραμορφώσεις της σοσιαλδημοκρατίας. Χρέος των κομμουνιστών νά κάνουν τό ίδιο, στο δικό τους χώρο, εφαρμόζοντας τό μαρξισμό δημιουργικά, απομακρυνόμενοι συνεχώς από την εξάρτηση και τό δόγμα. Όμως, χρέος και των δύο είναι στην πορεία αυτή νά συσφίγγουν συνεχώς τις σχέσεις τους με τις κατάλληλες μορφές σε κάθε στάδιο.

Ένας έλιγμός καταδικασμένος ν' αποτύχει

ΤΟΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ καιρό παρατηρείται μιá γενικότερη προσπάθεια παραγωνισμού του ΚΚΕ-έσωτ. στη δημόσια ζωή. Δέν πρόκειται μόνο για τό ΚΚΕ έξωτ. και τό ΚΚΣΕ, πού αγωνίζονται στην Ελλάδα με κύριο στόχο την εξέλιψη του ΚΚΕ-έσωτ.

και ταυτόχρονα επιδιώκουν, κυριολεκτικά με όλα μέσα, νά καθλώσουν τό ελληνικό κομμουνιστικό κίνημα στα δογματικά και έπαρχιακά του πλαίσια με τό γνωστό πιά σύνθημα "ένα είναι τό Κόμμα". Πρόκειται για μερικές άστικές δυνάμεις και κοντινά τους δημοσιογραφικά συγκροτήματα. θεωρούν ότι ο δογματισμός του ΚΚΕ-έξωτ. τό αυτοπεριορίζει σ' ένα δεδομένο κύκλο έπιρροής, ότι, αντίθετα, η φυσιογνωμία και η γραμμή του ΚΚΕ-έσωτ. έχει άπήχηση σε πολύ εύρύτερους χώρους πού οι δυνάμεις αυτές τις νόμιζαν μονοπώλιο δικό τους, τους γίνεται ένόχλητικό με τό πλάτος και την εύλυγισία της γραμμής του. Και από την αποψη αυτή, οδηγούνται σε πράξεις συνειδητής άγνόησης - ή ήθελημένων παραλείψεων, περιορισμού της δημοσιότητας άπέναντι στο Κόμμα μας, προβάλλοντας σάν μαρξιστική Άριστερά μόνο τό ΚΚΕ-έξωτ. και από τόν αντιδογματικό χώρο την ΕΔΑ, πού δέν τους δημιουργεί τά ίδια προβλήματα. Και για τους άστικούς αυτούς κύκλους, βλέπετε, προσφέρεται καλύτερα τό σύνθημα "ένα είναι τό Κόμμα".

θεωρούμε άπαραδέκτη τή στάση αυτή. Και προπαντός τή βλέπουμε σάν ένα έλιγμό πολιτικών αντιπάλων, μπροστά στη δύναμη των ιδεών μας και στην ανάπτυξη του ΚΚΕ-έσωτ. Γι' αυτό πιστεύουμε ότι ο άπαραδέκτος έλιγμός αυτός είναι καταδικασμένος ν' αποτύχει, όπως τόσες προσπάθειες πού έγιναν στο παρελθόν κατά του κόμματός μας.

Ο κομμουνισμός δέν απέτυχε

ΕΜΕΙΣ διαφωνούμε ριζικά με την αποψη ότι ο κομμουνισμός άπότυχε και ότι, για αυτό, πρέπει ν' άπορίψουμε τόν τίτλο του κομμουνιστή είδικά στην Ελλάδα και νά τόν χαρίσουμε στους δογματικούς.

Για μās ο κομμουνισμός, αν τόν έννοούμε σάν τό κίνημα πού καθοδηγείται από τά κομμουνιστι-

κά κόμματα, είτε στις σοσιαλιστικές, είτε στις καπιταλιστικές, είτε στις χώρες του τρίτου κόσμου, δέν άπότυχε, παρά τά φοβερά λάθη τής περιόδου του σταλινισμού, πού και σήμερα συνεχίζονται, σ' ένα βαθμό, σέ όρισμένες σοσιαλιστικές χώρες και σέ μιá σειρά κομμουνιστικά κόμματα. Αύτά άφοροϋν τίς άρνητικές άπόψεις τής πορείας του κομμουνιστικού κινήματος και όχι τή συνολική πορεία, πού για μās, μέ όλα όσα σημειώσαμε πιο πάνω, γενικά είναι θετική.

Τά έγκλήματα και τά λάθη του σταλινισμού πού έχουν καταγγελθεί δημόσια και πού σήμερα έρευνώνται, άπό μιá σειρά κόμματα, οι βαθύτερες ρίζες τους, τά άρνητικά φαινόμενα και οι άντιφάσεις των σημερινών σοσιαλιστικών χωρών δέν είναι ικανά νά έξαλείψουν τήν πορεία πού έχουν διαγράψει αυτές οι χώρες και τίς κατακτήσεις τους. "Αν μείνουμε στην άποψη τής άποτυχίας, θά σβήναμε ταυτόχρονα τήν κοσμο-ιστορική σημασία πού είχε ή Μεγάλη "Οκτωβριανή "Επανάσταση και ή οίκοδόμηση αυτού του γεμάτου άντιφάσεις και άρνητικά σοσιαλισμού, θά σβήναμε τή νίκη τής έπανάστασης στην Κίνα, στην Κούβα, τό Βιετνάμ, στην Καμπότζη, στο Λάος.

Είναι λάθος, κατά τή γνώμη μας, νά λέμε ότι αυτές οι χώρες δέν είναι σοσιαλιστικές, όσο λάθος είναι νά υποστηρίζουμε ότι σ' αυτές τίς χώρες χτίζεται ο σοσιαλισμός πού επιδιώκουμε. "Ο μεγάλος μαρξιστής Πλεχάνωφ μās έμαθε ν' άπαντάμε για τίς υπό διαμόρφωση καταστάσεις μέ τό είναι και δέν είναι. Και αυτό ταιριάζει νομίζουμε και για τίς σημερινές σοσιαλιστικές χώρες.

"Εξ άλλου, αν δεϊ κανείς τό πρόβλημα μέσα στα ιστορικά του πλαίσια, ο σοσιαλισμός, σαν νέο σύστημα άνιχνεύει τους δρόμους, βρίσκεται στην ζωή. Οδισιαστικά τό νέο σύστημα άνιχνεύει τους δρόμους του, βαδίζοντας σέ άγνωστους και άνεξερεύνητους χώρους, μιá πορεία πού ο δογματισμός τήν έκανε πολύ πιο βασανιστική και επίπονη.

"Αρνηθήκαμε τό σταλινισμό και τό δογματι-

σμό, τά έγκλήματα, τά λάθη και τίς παραμορφώσεις τους, τόσο στις σοσιαλιστικές χώρες, όσο και στα κομμουνιστικά κόμματα. "Αλλά δέν αρνούμαστε τον κομμουνισμό.

"Αντίθετα. "Η διεθνής πάλη ανάμεσα στο δημιουργικό μαρξισμό και τον δογματισμό συνεχίζεται άμείωτη και μέ αύξανόμενη ένταση (...). Τά Κομμουνιστικά Κόμματα πού ανήκουν στο λεγόμενο εύρωκομμουνισμό, μέ άνοιχτό μέτωπο κατά του δογματισμού, εργάζονται στις χώρες τους για μιá στενή συνεργασία μέ τά σοσιαλιστικά κόμματα κι όλες τίς άλλες λαϊκές προοδευτικές δυνάμεις. Δέν δικαιολογείται, λοιπόν, άπό τίς έξελίξεις ή άρνηση του τίτλου του κομμουνιστή. Μήπως, άλλωστε, ο τίτλος του σοσιαλιστή είναι συνδεδεμένος μέ έπιτυχίες και νίκες του σοσιαλισμού σέ καμιά χώρα; Τά πράγματα δέν επιβεβαιώνουν κάτι τέτοιο.

° Αμείλικτα έρωτήματα πρός τήν ήγεσία του ΚΚΕ-έξωτ.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΗ τής διάσπασης κι άργότερα, αλλά ιδιαίτερα τά τελευταία χρόνια, ύστερα άπό τήν πτώση τής δικτατορίας, τονίσαμε στους συντρόφους του ΚΚΕ-έξωτ., ότι ή γραμμή τους - μιá χοντροκομμένη δογματική γραμμή, παραμόρφωση άκόμα του σταλινισμού - όχι μόνον προκαλεί ζημιά στο εργατικό κίνημα, αλλά τους οδηγεί κι' αυτούς και τό κομμάτι του εργατικού κινήματος πού καθοδηγοϋν και έπηρεάζουν, σέ πλήρες άδιέξοδο. Οι έξελίξεις, έσωτερικές και διεθνείς, καθώς και ή πραγματικότητα του διεθνούς και είδικότερα του εύρωπαϊκού κομμουνιστικού κινήματος, μās δικαίωσαν. Αύτές οι έξελίξεις θέτουν μερικά άμείλικτα έρωτήματα, στα όποια είναι υποχρεωμένοι ν' άπαντήσουν, μέ τον ένα ή τον άλλο τρόπο, πολύ περισσότερο καθώς βαδίζουν προς τό Συνέδριό τους, και τά μέλη τους θά

ζητούν κάποιες απαντήσεις στοιχειωδώς ικανοποιητικές.

Στό μεγάλο πρόβλημα της πολιτικής γραμμής σήμερα για την αντιμετώπιση των κινδύνων που απειλούν τη χώρα, τη δημοκρατία και την ανεξαρτησία και ανεξαρτησία, μετά την παραδοχή τους ότι υπάρχει ρήγμα στη Δεξιά και δυνατότητα συνεργασίας του κόμματός τους με την αντιδικτατορική Δεξιά σε μία σειρά προβλήματα, θα προχωρήσουν να βγάλουν τα αναγκαία συμπεράσματα από μία τέτοια παραδοχή; "Οτι π.χ. η συνεργασία αυτή δεν μπορεί να αφήνεται για τη στιγμή της έκρηξης ενός λ.χ. πραξικοπήματος, αλλά πρέπει να σφυρηλατηθεί από τώρα; "Οτι, σε κάθε περίπτωση, πρέπει να προσδιοριστεί ο κύριος κίνδυνος για τη χώρα έναντι του οποίου πρέπει να στραφούν τα κύρια πυρά βάσει ενός σχεδίου; Κι' ακόμα ότι αυτή η σύλληψη για να έχει μία συνοχή και συνέπεια, πρέπει να συνδεθεί με το πρόβλημα της δημοκρατίας τώρα και στο μέλλον, με το πρόβλημα του δημοκρατικού δρόμου για το σοσιαλισμό μέσα από το βήμα και τη διεύρυνση της δημοκρατίας;

Απαντούμε: "Οχι, δεν μπορούν να βγάλουν τα συμπεράσματα αυτά, γιατί έρχονται σε σύγκρουση τότε με τη γενική τους γραμμή.

"Αν ακόμα, κατά την εκτίμηση του Χ. Φλωράκη, στη συνέντευξή του στο "ΑΝΤΙ" ή κυβέρνηση που θ' αναδειχθεί απ' τις εκλογές πρέπει να έχει την υποστήριξη ή την άνοχη των ενόπλων δυνάμεων, με τη σημερινή, ασφαλώς, σύνθεσή τους, και το σημερινό συσχετισμό δυνάμεων σ' αυτές, τί χαρακτήρα και ποιά σύνθεση πρέπει να έχει μία τέτοια κυβέρνηση; Μήπως και το πρόβλημα αυτό δε θέτει επιτακτικό το καθήκον για την ανάπτυξη της πάλης, για τη δημοκρατία, με την επίδιωξη της συμμετοχής κατά το δυνατό και της δημοκρατικής Δεξιάς, θέση που υποστηρίζει το ΚΚΕ έσωτ. για να μπορέσει το λαϊκό κίνημα να ανταποκριθεί στα δύσκολα και πολύπλοκα προβλήματα που αντιμετωπίζει; Αυτό για μας είναι απαραίτητο, για να δημιουργηθεί ένας νέος συσχετι-

σμός δυνάμεων, με την απομόνωση της χουντομναρχικής Δεξιάς και την ενίσχυση των δημοκρατικών δυνάμεων, που ν' αποτελέσει τη βάση και τό μοχλό για την άνακοπή της διολίσθησης της κυβέρνησης προς τα δεξιά.

"Ετσι, μόνο η κατεύθυνση της έθνικής αντιδικτατορικής δημοκρατικής ενότητας, ένταγμένη στην προοπτική του δημοκρατικού δρόμου για το σοσιαλισμό μπορεί να μας επιτρέψει να δίνουμε ικανοποιητικές απαντήσεις στα ερωτήματα αυτά που να έχουν συνοχή μεταξύ τους. Αντίθετα, οι περιστασιακές και, κάτω από την πίεση των πραγμάτων, εκτιμήσεις για ύπαρξη αντιδικτατορικής Δεξιάς και ένδεχόμενης συνεργασίας μαζί της κλπ., καταντούν όπορτουριστικές, εύκαιριακές θέσεις για διέξοδο από δυσκολίες και στριμώγματα που έρχονται σε αντίθεση με τη γενική γραμμή του ΚΚΕ-έξωτ.

• Η Δικτατορία του Προλεταριάτου

ΣΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ της Δικτατορίας του προλεταριάτου, σήμερα όλα σχεδόν τα Κομμουνιστικά Κόμματα στην Ευρώπη, έγκατέλειψαν την αρχή και την φόρμουλα της Δικτατορίας του προλεταριάτου και τελευταία - με μεγαλύτερη σαφήνεια - τό Γαλλικό ΚΚ.

Η ήγεςία του ΚΚΕ-έξωτ. δεν έπαψε να μας κατηγορεί ότι έγκαταλείψαμε την πιο σημαντική αρχή, της Δικτατορίας του προλεταριάτου, σάν κλασικό δείγμα έγκατάλειψης των αρχών του μαρξισμού. Δεν είχε όμως τη στοιχειώδη πολιτική έντιμότητα να κατηγορήσει εύθέςως τό Κομμουνιστικά Κόμματα της Δύσης και ιδίως τό Γαλλικό, με τό όποιο καλλιεργεί ιδιαίτερα τίς σχέσεις του, για έγκατάλειψη αρχών. Στα μέλη του και στα στελέχη του μία τέτοια κραυγαλέα αντίφαση δεν κάνει καμιά έντύπωση; Δεν γεννάει κανένα

έρωτημα, καμιά άνησυχία; Δέν τό πιστεύουμε.

Η άλήθεια είναι ότι μετά τό Συνέδριο του Γαλλικού Κομμουνιστικού Κόμματος ένας από τήν ήγεσία, ο Καλούδης, γυρνώντας από τό Συνέδριο αυτό στό οποιο πήρε μέρος, έκανε μιά πρώτη άποκαθήλωση τής άρχής αυτής. Απαντώντας στό έρωτήματα δημοσιογράφων είπε ότι, ανεξάρτητα άπό τό τί συμβαίνει στή Γαλλία, στήν Ελλάδα είναι άναγκαία η Δικτατορία του προλεταριάτου. Αλλά κάνει τή χάρη στον έλληνικό λαό νά τήν περιορίζει χρονικά για λίγο διάστημα πού βέβαια δέν τό καθορίζει. Έτσι όμως η Δικτατορία του προλεταριάτου έπαψε νά είναι μιά βασική άρχή και νομοτέλεια τής οίκοδόμησης του σοσιαλισμού και μετατράπηκε σε μιά κατεύθυνση προαιρετική, έξαρτώμενη από τίς έθνικές ιδιομορφίες. Η ουσία είναι ότι δέν υπάρχουν έπιχειρήματα άπό τή μεριά τής ήγεσίας του ΚΚΕ-έξωτ. πού νά μπορούν νά στηρίξουν τήν άποψη ότι αυτή η άρχή πού έγκαταλείφθηκε από τά δυτικοευρωπαϊκά κομμουνιστικά κόμματα, επιβάλλεται ειδικά και είναι κατάλληλη για τίς συνθήκες τής χώρας μας.

Στήν ουσία η ήγεσία του ΚΚΕ-έξωτ. έπαψε άπό καιρό πιά νά προβάλλει αυτή τήν άρχή, αλλά και τίς κατηγορίες έναντίον μας ότι τήν έγκαταλείψαμε. Αλλά, άν τήν έγκατέλειπε έπίσημα, θά γινόταν έπίσης καταγέλαστη στό μάτια των μελών και των οπαδών του ΚΚΕ-έξωτ., έπιβεβαιώνοντας άλλη μιά φορά τή γραμμή του ΚΚΕ - έσωτ. Όμως, καθώς πλησιάζει η ώρα του Συνεδρίου τους και προπαντός τής δημοσίευσης των προσυεδριακών ύλικών, τόσο τό πρόβλημα γίνεται δυσκολότερο ν' άποφευχθεί, και τά έρωτήματα τής πραγματικότητας πιά άμείλιχτα.

Τό ΚΚΕ-έξωτ. και η έξωτερική πολιτική του

ΣΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ τής έξωτερικής πολιτικής τό

ΚΚΕ-έξωτ. είναι περισσότερο δύσκαμπτο, γιατί είναι προδικασμένο ν' ακολουθεί τυφλά και άδιανοητικά τή γραμμή των δογματικών κομμουνιστικών κομμάτων.

Διάβαζα κάπου, κι είναι άλήθεια, πώς άν η Αγγλία θά είναι τό τελευταίο όχυρό του θεσμού τής μοναρχίας, τό ΚΚΕ-έξωτ. θά είναι τό τελευταίο όχυρό του δογματισμού και τής έξάρτησης τής γραμμής του, ιδιαίτερα στό έξωτερικά θέματα, άπό τή γραμμή του ΚΚΣΕ.

Ας πάρουμε ένα άπολύτως συγκεκριμένο θέμα, τής πολυμερούς (και όχι μόνο διμερούς) συνεργασίας άνάμεσα στις βαλκανικές χώρες. Η Σοβιετική Ένωση, δυστυχώς για λόγους πού μās έξηγει, τους εικάζουμε, αλλά πάντως δέν μπορούμε νά υποστηρίξουμε, είναι αντίθετη πρός αυτήν. Ένώ τό ίδιο αντίθετες είναι, για λόγους πού εύκολα κατανοούμε, οι ΗΠΑ, παρ'όλο πού δέν τό δείχνουν φανερά. Η Σοβιετική Ένωση, προβάλλει τίς αντιρρήσεις της μέσω τής σοσιαλιστικής Βουλγαρίας πού ισχυρίζεται ότι δέν έχει ώριμάσει η πολυμερής, αλλά και μέ τήν παρέμβαση τής σοσιαλιστικής Ούγγαρίας και Τσεχοσλοβακίας, πού ζητούν τή διεύρυνση τής βαλκανικής συνεργασίας, μέ τή συμμετοχή τους μαζί και τής Αυστρίας, σαν γειτονικών χωρών, γιατί άλλιώς, όπως λένε, η βαλκανική πολυμερής συνεργασία, δέν θά ναι έπωφελής για τήν ειρήνη.

Θά περίμενε κανείς ότι τό ΚΚΕ-έξωτ. στό σημείο αυτό θά διαφύριζε τήν πολιτική του, κάτι πού ήταν κατανοητό ακόμα και στήν περίοδο τής Κομμουνιστικής Παράδειγμα η θέση του Ιταλικού ΚΚ στο θέμα τής Τεργέστης, πού διαφορίστηκε από τήν πολιτική του ΚΚΣΕ και άλλων Κομμουνιστικών Κομμάτων. Αλοίμονο, τό ΚΚΕ-έξωτ. δέν είπε λέξη για νά κριτικάρει τή θέση τής Βουλγαρίας, τής Τσεχοσλοβακίας, τής Ούγγαρίας, για νά ενισχύσει τή σωστή και υποστηριζόμενη άπ'όλη τήν Αριστερά θέση τής κυβέρνησης τής χώρας του για πολυμερή βαλκανική συνεργασία πού είναι θέση και τής σοσιαλιστικής Γιουγκοσλαβίας και Ρουμανίας και πού, ταυτόχρονα, συμπίπτει μέ τή

θέση όλων των προοδευτικών δυνάμεων της χώρας, καθώς ενισχύει την ανεξαρτησία της απέναντι στα σχέδια του αμερικανικού ιμπεριαλισμού και την ισχυροποιεί απέναντι στην Τουρκία.

Αλλά σήμερα είναι η εποχή όπου τα Κομμουνιστικά Κόμματα πρέπει να γίνουν μια κατ'έξοχήν έθνικη δύναμη και να υπερασπίσουν τα συμφέροντα των χωρών τους, πράγμα που δεν είναι σέ θέση να το κάνει η άρχουσα τάξη. Μόνο τότε θα γίνουν ικανά να ριζώσουν μέσα στο λαό και μέσα στη χώρα τους και να αναδειχτούν σε μια πραγματική ήγετική δύναμη του έθνους.

Η κριτική των άρνητικών πλευρών των σοσιαλιστικών χωρών

ΣΧΕΤΙΚΑ με τη δημόσια κριτική των άρνητικών πλευρών των σοσιαλιστικών χωρών, σήμερα όλα σχεδόν τα Κομμουνιστικά Κόμματα των καπιταλιστικών χωρών της Ευρώπης (Ιταλικό, Ισπανικό, Αγγλικό, Γαλλικό), έχουν άποσαφηνίσει τη θέση τους πάνω στο θέμα αυτό, που είναι παρόμοια με τη θέση του ΚΚΕ-έσωτ. και αντίθετη με του ΚΚΕ-έξωτ.

Ο καλύτερος τρόπος για να μπει φραγμός στον αντισοβιετισμό και αντικομμουνισμό είναι, παλεύοντας στην πρώτη γραμμή κατά των παραβιάσεων της δημοκρατίας στη δική μας χώρα, εκφράζοντας εμπρακτα την αλληλεγγύη μας στους λαούς που αγωνίζονται κατά των άποικιοκρατικών και φασιστικών καθεστώτων, να μην παραλείψουμε να παίρνουμε μια θέση άρχής απέναντι σ' όρισμένες παραβιάσεις των άτομικών δικαιωμάτων στις σοσιαλιστικές χώρες και για όρισμένα άλλα άρνητικά φαινόμενα, από μια καθαρά ταξική σοσιαλιστική θέση. Έτσι περιορίζουμε τό περιθώριο δράσης του αντικομμουνισμού και ταυτόχρονα βάζουμε φραγμό στις προσπάθειες για επίθεση ενάντια στις δυνάμεις της μαρξιστικής Αριστεράς, και

ευρύτερα ενάντια στις έργατικές δυνάμεις σέ κάθε καπιταλιστική χώρα. Και πρώτα - πρώτα στή δική μας.

Αυτή την απλή αλήθεια, που την υποστηρίζουν τώρα όλα τα Κομμουνιστικά Κόμματα της Δυτικής Ευρώπης, μας κατηγορεί τό ΚΚΕ-έξωτ. ότι την κάνουμε σημαία αντικομμουνισμού και αντισοβιετισμού. Αλλά είναι φυσικό οι απλοί οπαδοί του κομμουνιστικού κινήματος, τά ίδια τά μέλη και τά στελέχη τους να τούς θέσουν τό έρώτημα:

Υπάρχουν ή δέν υπάρχουν άρνητικές πλευρές στις σοσιαλιστικές χώρες που σχετίζονται με τά θέματα των άτομικών δικαιωμάτων και έλευθεριών; Και άν ναι, γιατί δέν παίρνετε μια θέση άρχης πάνω στα προβλήματα αυτά; Ακόμα, γιατί δέν έχετε τό πολιτικό θάρρος να κατακρίνετε εύθές τά Κομμουνιστικά Κόμματα της Δύσης σάν αντισοβιετικά και αντικομμουνιστικά και κατηγορείτε τό ΚΚΕ-έσωτ. με τούς χαρακτηρισμούς αυτούς, γιατί διακηρύσσει τίς ίδιες θέσεις με τά παραπάνω κόμματα;

Η πολιτική έχει γίνει μια επώδυνη προσπάθεια διάνοιξης δρόμων μέσα από τεράστια εμπόδια.

Μία τέτοια πολιτική, ένα κόμμα που θέλει ν' ανοίξει πραγματικούς δρόμους προς τά μπρός, στηριζόμενο στις δικές του δυνάμεις, είναι υποχρεωμένο να την χαράζει, να την ανανεώνει και να την επαληθεύει συνεχώς μέσα από νίκες και ήττες στην καθημερινή ζωή. Αλλ' αυτή η πολιτική αντίληψη είναι η μόνη που έξοπλίζει τά κόμματα μπροστά στις έξελίξεις και τά κάνει δημιουργικούς συντελεστές των γεγονότων και όχι απλώς Κασσάνδρες και μάντεις των έπερχομένων και όχι απλούς καταγραφείς και σχολιαστές των γεγονότων.

"Αύγή", 8 και 9 Μαρτίου 1977

ΜΠΑΜΠΗ ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

- Για ένα πρόγραμμα
άριστερης συμμαχίας
- Ο χαρακτήρας του ΚΚΕ-Εσ.
Ο εύρωκομμουνισμός

Όμιλία σε συγκέντρωση της κομμα-
τικής οργάνωσης έπιστημόνων του
ΚΚΕ Έσ. της Θεσσαλονίκης, στίς 27
Μαρτίου 1977

Γιά Ένα πρόγραμμα άριστερῆς συμμαχίας

ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΜΑΣ πιστεύει ὅτι στίς σημερινές συνθήκες ἡ συνεργασία τῶν δυνάμεων τῆς Ἄριστερας πρέπει νά πάρει μιὰ μορφή ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ μ' ἓνα κοινό πρόγραμμα μέ βάση τά σημεῖα πού οἱ δυνάμεις αὐτές συμφωνοῦν. Τέτοια κοινά σημεῖα θεωροῦμε πώς μπορεῖ νά εἶναι τά παρακάτω:

1. Ἡ ἐπιδίωξη ἑνός πραγματικά δημοκρατικοῦ σοσιαλισμοῦ, πού πολιτικά θά στηρίζεται στόν πολυκομματισμό καί στήν ὄλο καί πιό οὔσιαστική συμμετοχή τοῦ λαοῦ στή λύση τῶν προβλημάτων τῆς χώρας.

2. Ἡ ἐπιλογή ἑνός δημοκρατικοῦ δρόμου γιά τό σοσιαλισμό μέ τή συναίνεση τῆς πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ, πού σημαίνει ταυτόχρονα ἑνός ἀγωνιστικοῦ δρόμου μέσω τῆς μαζικῆς πάλης τοῦ λαοῦ γιά διαρθρωτικές ἀλλαγές.

3. Ἡ πάλη γιά τήν ἀνεξαρτησία κατά τῆς ἀμερικανικῆς ἐξάρτησης, κατά τοῦ ΝΑΤΟ καί τῶν ἑένων βάσεων, στά πλαίσια μιᾶς αὐτόνομης Εὐρώπης. Ἡ ἀνάπτυξη ἰδιαίτερων σχέσεων μέ τίς βαλκανικές καί μεσογειακές χώρες.

4. Ἡ ἀποδοχή τῆς διαδικασίας γιὰ τὴν ἔνταξη στὴν ΕΟΚ σὰν πεδίου ταξικῆς καὶ πολιτικῆς πάλης, γιὰ νὰ γίνει ἡ ἔνταξη κάτω ἀπὸ τοὺς καλύτερους δυνατοὺς ὅρους, γιὰ νὰ συντονιστεῖ ἡ πάλη μας μέ τοὺς ἀγῶνες τῶν προοδευτικῶν δυνάμεων τῆς Εὐρώπης μέ σκοπό τὴ δημιουργία τῆς Εὐρώπης τῶν ἐργαζομένων.

5. Ἡ ὑπεράσπιση τῶν δημοκρατικῶν δικαιωμάτων τοῦ λαοῦ σ' ὅλους τοὺς τομεῖς.

6. Ἡ υπογράμμιση τῆς σημασίας τῶν λαϊκῶν ἀγῶνων, σέ πρώτη γραμμὴ τῶν ἐργαζομένων τῆς πόλης καὶ τοῦ χωριοῦ καθὼς καὶ τῆς νεολαίας, σὰν παράγοντα ὑπεράσπισης καὶ στερέρωσης τῆς δημοκρατίας καὶ μοχλοῦ προοδευτικῶν ἀλλαγῶν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.

7. Ἡ ἰδιαίτερη σημασία τῶν ἐργατικῶν συνδικάτων καὶ τῶν συνεταιρισμῶν καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς πλήρους αὐτονομίας τους.

8. Ἡ ἀρνηση καὶ ἡ καταπολέμηση κάθε μορφῆς ἡγεμονισμοῦ στίς σχέσεις τῶν κομμάτων καὶ ἡ υπογράμμιση τῆς ἀνάγκης πλήρους ἰσοτιμίας ἀνάμεσά τους.

9. Ἡ υπογράμμιση ὅτι τὸ μέτωπο γιὰ τὴν ὑπεράσπιση τῆς ἐθνικῆς ἀκεραιότητος, τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς δημοκρατίας ἀπέναντι στίς ντόπιες καὶ ξένες φιλοδικτατορικές δυνάμεις πρέπει νὰ εἶναι ἀνοικτὸ πρὸς ὅλες τίς ἐθνικές, ἀντιδικτατορικές καὶ δημοκρατικές δυνάμεις μαζὶ καὶ τῆς Δεξιᾶς τῆς "Ν.Δ.". Παράλληλα, ἡ καταπολέμηση ὅλων τῶν ἀντιδημοκρατικῶν, αὐταρχικῶν καὶ ἀντιλαϊκῶν μέτρων τῆς κυβέρνησης τῆς "Ν.Δ.".

10. Ἐπίσης, ὑπάρχει σύμπτωση στὴν ἀνάγκη ἑνός μετώπου κατὰ τοῦ ἀνεύθυνου ἔξτρεμισμού καὶ τοῦ μαξιμαλισμοῦ, πού ἀντικειμενικά διευκολύνουν τὴν ἀντίδραση καὶ πλήττουν τὸ λαϊκὸ κίνημα καὶ τίς προοδευτικές δημοκρατικές δυνάμεις.

Οἱ ἐξελίξεις στὴ χώρα μας δέν ἐπιτρέπουν

καθυστερήσεις. Ἡ χώρα μας βαδίζει πρὸς ἐκλογές. Εἶναι κοινὸ μυστικὸ πού τὸ ψιθυρίζουν φωναχτὰ ὅλοι, ἀρμόδιοι καὶ ἀναρμόδιοι, ὅτι οἱ ἐκλογές εἰσιμαζοῦνται γιὰ τὸν ἐρχόμενο Νοέμβρη ἢ τὸ ἀργότερο γιὰ τὴν Ἀνοιξη τοῦ 1978. Ἡ πρώτη ἡμερομηνία εἶναι πιὸ πιθανή. Τὰ δύο μεγάλα κόμματα συζητοῦν μεταξύ τους τὸν ἐκλογικὸ νόμο καί, ἔχοντας τοποθετηθεῖ ἀνοικτὰ κατὰ τῆς ἀπλῆς ἀναλογικῆς, προσπαθοῦν νὰ τὸν κόψουν στὰ μέτρα τους.

Αὐτὰ ὅλα εἶναι ἕνας ἐπὶ πλέον λόγος πού ἐπιβάλλουν νὰ ἐμφανισθεῖ ἀπὸ τώρα ἡ συμφωνία σέ μόνιμη βάση τῶν δυνάμεων τῆς Ἀριστερᾶς πού τὴ θέλουν, ἀνεξάρτητα πὼς θὰ συνεργαστοῦν οἱ δυνάμεις αὐτές στίς ἐκλογές.

Ἡ συμφωνία πού συζητᾶμε, ἀν ὑλοποιούνταν στὴ ζωὴ, θὰ ἐνίσχυε τὸ ρόλο τῶν δυνάμεων αὐτῶν στὴν πολιτικὴ ζωὴ, θὰ γινόταν παράγοντας θετικῶν ἀνακατατάξεων, πρῶτα - πρῶτα μέσα στὴν Ἀριστερά, καὶ θὰ ἐνίσχυε τὴν ἐνότητα σ' ὅλο τὸ χῶρο τῆς καὶ εὐρύτερα σ' ὅλο τὸ χῶρο τῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων. Θὰ συνέβαλλε στὴν ἐπιτάχυνση τῆς ὀρίμανσης τῶν προϋποθέσεων γιὰ νὰ μπεῖ τὸ πρόβλημα τῆς ἀνόδου στὴ διακυβέρνηση τῆς χώρας τῶν δυνάμεων τῆς Ἀριστερᾶς σέ συνεργασία μέ ἄλλες δημοκρατικές δυνάμεις στὴν ἡμερήσια διάταξη, σὰν πρόβλημα γιὰ λύση.

Γιὰ νὰ εἶναι ἡ συμμαχία μόνιμη καὶ ἀποτελεσματική, θὰ πρέπει, κατὰ τὴ γνώμη μας:

- Νὰ ἐκφράζεται καὶ στὴ βάση, νὰ ὑλοποιεῖται στοὺς ἐκπροσώπους τῆς βάσης καὶ τῶν ἐνδιάμεσων κλιμακίων τῶν ἀντίστοιχων κομμάτων.

- Νὰ διασφαλιστεῖ ἡ πλήρης ἰσοτιμία τῶν κομμάτων τῆς συμμαχίας καὶ ταυτόχρονα ἡ κοινὴ ἀντιμετώπιση ὅλων τῶν προσπαθειῶν γιὰ μείωση ἢ ἀποκλεισμό ὁποιουδήποτε κόμματος τῆς συμμαχίας ἀπὸ τίς γενικότερες πολιτικές κινήσεις καὶ ἐνέργειες.

- Νὰ ὑπάρχει τὸ δικαίωμα τῆς ἀμοιβαίας κριτικῆς.

- Σταθερὴ πρέπει νὰ εἶναι ἡ προσπάθεια γιὰ τὴν πλήρη τελικὰ ἀπάλειψη τῶν ὁποιοῦδήποτε ἀν-

ταγωνιστικῶν τάσεων ἀνάμεσα στὰ συνεργαζόμενα κόμματα. Σ'αυτό θά συμβάλει καί ἡ ἀποσαφήνιση τῆς ξεχωριστῆς φυσιογνωμίας τοῦ κάθε κόμματος τῆς συμμαχίας.

Τό βασικό εἶναι νά καθήσουμε στό στρογγυλό τραπέζι, ξεπερνώντας ὁποιαδήποτε τάση γιά προτωκαθεδρία καί κάθε ἀνταγωνισμό γιά τό ποιός ἔχει τήν πρωτοβουλία καί ποιός προσκαλεῖ τόν ἄλλον. Κάθε προσπάθεια νά βγάλουμε στενά κομματικά ὀφέλη ἀπό μιά τέτοια πρωτοβουλία εἶναι μάταιη καί ζημιογόνα. Ἄς θεωρήσουμε ὅτι ὅλοι ἀμοιβαῖα προσκαλοῦμε ὅλους, κι ἄς μποῦμε στήν ἐπεξεργασία τῶν προβλημάτων καί τοῦ προγράμματος. Ἄς προχωρήσουμε στή συμμαχία αὐτή τῶν δυνάμεων τῆς Ἀριστερᾶς μέ ἀνοιχτή καρδιά, χωρίς ἄλλες σκέψεις καί ἐπιδιώξεις στή βάση τῆς ἰσοτιμίας καί τῶν ἀκέραιων κομματικῶν φυσιογνωμιῶν. Αὐτό θά ἀποβεῖ θετικό γιά ὅλους.

Ἡ γραμμὴ τοῦ ΠΑΣΟΚ

ΜΟΛΙΣ πρό τριῶν ἡμερῶν τελείωσε μιά σειρά ἀρθρῶν τοῦ Α. Παπανδρέου ὅπου προσπαθεῖ νά διαμορφώσει μέ μεγαλύτερη ἀκρίβεια τή στρατηγική τοῦ ΠΑΣΟΚ. Θεωροῦμε τό γεγονός θετικό. Γιατί συγκεκριμενοποιεῖ ἀντιλήψεις, καλλιεργεῖ τόν προβληματισμό γύρω ἀπό τό σοσιαλισμό σέ εὐρύτερα στρώματα, δίνει εὐκαιρία γιά διάλογο. Πάντα μέσα στά πλαίσια τῆς προσπάθειας γιά τήν προώθηση τῆς εὐρύτερης ἐνότητας τῆς Ἀριστερᾶς, θά ἀναπτύξουμε τήν κριτική μας στίς θέσεις πού παρουσίασε ὁ Α. Παπανδρέου μέ σοβαρότητα, χωρίς δημαγωγία καί ἐκτεταμένα σέ μιά σειρά ἀρθρῶν. Σήμερα θά περιοριστῶ σέ μιά πρώτη γενική ἐκτίμηση.

Ὁ Α. Παπανδρέου, προχωρώντας στά πρώτα ἀρθρα του, μέσα ἀπό μιά πολύ ἐπιφανειακή καί συχνά διαστρεβλωτική ἀνάλυση, ἀπορρίπτει καί

τή σκέψη τοῦ Λένιν - πού τή θεωρεῖ στατική καί τήν ταυτίζει μέ ὀρισμένα δοσμένα σοσιαλιστικά μοντέλα - καί τή στρατηγική τῶν Κομμουνιστικῶν Κόμματος τῆς Εὐρώπης - πού τή βαφτίζει "μὴ λενινιστική". Καί φτάνει τελικά στό τελευταῖο ἀρθρο πού τό τιτλοφορεῖ "Ὁ ἑλληνικός δρόμος στό σοσιαλισμό". Ἀλλά ἐδῶ μάταια θ' ἀναζητήσει κανεὶς ὅ,τιδήποτε πού νά σχετίζεται μέ κάποιο δρόμο, καί ἰδιαίτερα ἑλληνικό.

Γιά τόν Α. Παπανδρέου τό πρόβλημα τῆς μετάβασης ἀρχίζει ἀφοῦ ἀναλάβει τήν κυβέρνηση ὁ "πολιτικός φορέας τοῦ λαϊκοῦ κινήματος", ὅπως λέει. Ἀπό κεῖ καί ὕστερα ἀρχίζουν ὅλες οἱ δυσκολίες, πού θά τίς ἀντιμετωπίσει αὐτός ὁ πολιτικός φορέας.

Εἶναι φανερό ὅτι μιά τέτοιου εἴδους ἀνάλυση σηκώνει πολύ νερό. Ἄς περιοριστοῦμε σέ μερικά σημεῖα. Τί πείθει τόν Α. Παπανδρέου ὅτι οἱ ἀντιδραστικές δυνάμεις, ὁ ἱμπεριαλισμός, θά ἀνεχτεῖ τήν ἀνοδο τοῦ "πολιτικοῦ φορέα τοῦ λαϊκοῦ κινήματος" στήν κυβέρνηση, χωρίς νά ἔχουν γίνεи προηγούμενα σοβαρές ἀλλαγές πρὸς τή μείωση τῆς ἐξάρτησης, τή χαλιναγώγηση τῶν μονοπωλιῶν, τόν ἐκδημοκρατισμό κράτους καί στρατοῦ, τήν ἐνεργὸ παρέμβαση τοῦ λαϊκοῦ παράγοντα κλπ.; Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὅσο ἡ ἀνοδος στήν κυβέρνηση λαϊκῶν δυνάμεων δέν σημαίνει καί τήν ἐξασφάλιση τῆς ἐξουσίας, ἄλλο τόσο ἀποτελεῖ ἕνα μεγάλο ἄλμα πρὸς τὰ μπρός, πού ὁ ἱμπεριαλισμός θά ἐπιδιώξει νά ἐμποδίσει μέ κάθε τρόπο. Ἡ ἀσφυκτική πίεση τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ τῶν ΗΠΑ πού θέλει νά ἐμποδίσει τήν ἀνοδο τοῦ μπλόκ κομμουνιστῶν - σοσιαλιστῶν στήν ἐξουσία στή Γαλλία, Ἰταλία, Πορτογαλία κλπ. τό ἀποδεικνύει καθημερινά. Αὐτό ἀπαιτεῖ μιά ὀλόκληρη στρατηγική ἀντιμετώπιση ἀπὸ τήν πλευρά τοῦ ἐργατικοῦ καί λαϊκοῦ κινήματος, πρὶν ἀκόμη ἀποκτήσει τήν ἐξουσία. Γι'αὐτήν ὁ Α. Παπανδρέου δέν λέει λέξη. Ἀντίθετα τό ΚΚΕ-έσωτ., πού θέλει νά εἶναι ρεαλιστικό, ἀποτελεσματικό, τήν θεωρεῖ τόν πυρήνα τῆς στρατηγικῆς του.

Ἐνα δεύτερο πρόβλημα. Ὁ Α. Παπανδρέου ὁ-

ποστηρίζει, ότι η αποσύνδεση των ενόπλων δυνάμεων, η απομάκρυνση των βάσεων κλπ., πρέπει να γίνει προσεκτικά, "στά πλαίσια της διαδικασίας που να μη μειώνει το "συμμαχικό" παράγοντα και να μη δημιουργεί ιδιαίτερες ανησυχίες, πέρα από τη γνώση ότι η χώρα έχει οριστική απόφαση να ακολουθήσει αδέσμευτη πολιτική". Αυτό με πιά άπλά λόγια σημαίνει ότι βλέπει -και σωστά- την κατάκτηση της εθνικής ανεξαρτησίας σε σχέση με το ΝΑΤΟ και ΗΠΑ, σά μιά διαδικασία που προβλέπει την κατάκτηση ενδιάμεσων στόχων, και μάλιστα ακόμα και όταν στην κυβέρνηση βρίσκεται "ο πολιτικός φορέας του λαϊκού κινήματος". Πώς συμβιβάζεται όμως αυτό με τη σημερινή του πολιτική που αρνείται να διατυπώσει αυτούς τους ενδιάμεσους στόχους και να συμβάλει στον προσανατολισμό του λαϊκού κινήματος στην κατάκτηση μερικότερων έστω, αλλά έφικτων στόχων στην πορεία προώθησης της εθνικής ανεξαρτησίας, από σήμερα; Τρίτο, αποτέλεσμα της είδυλιακής ανόδου του "πολιτικού φορέα του λαϊκού κινήματος" στην έξουσία είναι τό γεγονός ότι πουθενά ο Α. Παπανδρέου δέν αντιμετώπιζει τό πρόβλημα των πολιτικών συμμαχιών και της ενότητας.

Μιλάει, βέβαια, για την ενότητα των έκμεταλλευομένων τάξεων και ιδιαίτερα με τη μικρή και μεσαία αστική τάξη. Ξεχνάει όμως ότι μέσα σ' αυτές τίς τάξεις δρούν και άλλα πολιτικά και ιδεολογικά ρεύματα, και άλλα κόμματα πέρα από τό ΠΑΣΟΚ. Τελικά, πρέπει να πάρει θέση σ' αυτό τό θέμα ο Α. Παπανδρέου. Πώς βλέπει την πορεία μετάβασης στό σοσιαλισμό; Έναντια στά άλλα κόμματα που παλεύουν για τό σοσιαλισμό; Μαζί με τά κόμματα αυτά; Τότε πρέπει να τοποθετηθεί πάνω στό πρόβλημα της συνεργασίας με αυτά τά κόμματα. Άλλά υπάρχει και κάτι άλλο. Τί ακριβώς είναι αυτός "ο πολιτικός φορέας του λαϊκού κινήματος"; Συνήθως, όταν λέμε πολιτικός φορέας, έννοούμε ένα κόμμα. Πιστεύουμε ότι ο Α. Παπανδρέου οδηγείται σε ούτοπικά αλλά κι έπικίνδυνα συμπεράσματα για τη δυνατότητα έξάλειψης ή άπορρόφησης των άλλων πολιτικο - ιδεολογικών

ρευμάτων του λαϊκού κινήματος και μεταξύ αυτών του κομμουνιστικού, που έχει διαμορφώσει ιστορικούς δεσμούς με την εργατική και τίς άλλες καταπιεζόμενες τάξεις. Ότι οδηγείται σε ούτοπικά και έπικίνδυνα συμπεράσματα, αντίθετα προς την ύπαρξη πολλών κομμάτων στην διάρκεια της μετάβασης, αλλά και στό σοσιαλισμό, κι' αυτό, σ' αντίθεση με τό πρώτο άρθρο του που ρητά δέχεται τον πολυκομματισμό, έστω και στό άπλουστευτικό σχήμα της δράσης του "μέσα στά πλαίσια του σοσιαλιστικού συντάγματος".

Σημαντικό ρόλο στις αδυναμίες που παρουσιάζει η ανάλυση του Α. Παπανδρέου παίζει η κεντρική ιδέα της αντίληψης του χωρισμού του κόσμου στις μητροπόλεις και την περιφέρεια, της άπλουστευτικής και λαθεμένης αντίληψης της ταξικής πάλης σε διεθνές επίπεδο σαν πάλης μεταξύ πόλης και "χωριού". Ο Α. Παπανδρέου παραβλέπει τη σύνθετη διαλεκτική του παγκόσμιου έπαναστατικού προτσές σαν ενότητα - όχι χωρίς δυσκολίες κι' αντιφάσεις - τριών διακρινόμενων στιγμών: του εργατικού κινήματος στην Δύση, των σοσιαλιστικών χωρών, των εθνικοαπελευθερωτικών κινήματων. Σ' αυτό τό σημείο θά επανέλθουμε αλλού, μιά και ήδη έχει κριτικαριστεί από πολλούς μαρξιστές θεωρητικούς.

Τά πολιτικά συμπεράσματα που βγάξει ο Α. Παπανδρέου από αυτή την ανάλυση είναι: Τοποθετεί την Ελλάδα πολιτικά, οικονομικά και ιδεολογικά σε κάποια "περιφέρεια".

Ο χαρακτήρας του κόμματός μας

ΓΙΑ ΜΑΣ, τό Κόμμα που παλεύει για την ανανέωση και την ενότητα του κομμουνιστικού κινήματος στην χώρα μας πρέπει να είναι στην ουσία του ένα ανανεωτικό - αντιδογματικό κομμουνιστικό κόμμα, στην κατεύθυνση του λεγόμενου έρωκομμουνισμού.

Καί όταν μιλάμε για κομμουνιστικό κόμμα, αυτό για μᾶς είναι ταυτόσημο μ'ένα κομμουνιστικό κόμμα νέου τύπου, τῆς ἐποχῆς μας, ένα κόμμα μαρξιστικό, λενινιστικό καί συγχρονισμένο.

Γύρω ἀπό τὴν ὑπόθεση τοῦ λενινισμού, ἐπειδὴ παραποιήθηκε σέ μεγάλη ἔκταση ἀπὸ τὸ σταλινισμό, ἔχει γίνει ἀρκετὴ συζήτηση στὰ κομμουνιστικά κόμματα, ἰδιαίτερα τῆς Δύσης.

Ἡ παραποίηση εἶναι δύο εἰδῶν: Πρῶτα - πρῶτα ἡ παραποίηση καί ἡ δογματοποίηση τῆς διδασκαλίας τοῦ Λένιν στὰ βασικά της σημεῖα. Δέν ἔχουμε, παρὰ νὰ ὑπενθυμίσουμε τὸ ἔργο "Λενινισμός" καί "Μαθήματα λενινισμού" τοῦ Στάλιν. Ὡστόσο, ὁ Στάλιν παραμόρφωσε δογματικά, στὴν ἀπλοποιητικὴ του μανία, καί, θὰ λέγαμε, κατὰ ἕνα ἰδιοφυῆ τρόπο, ὄχι μόνον τὸν Λένιν, ἀλλὰ καί τὴ μαρξιστικὴ φιλοσοφία καί τὸ διαλεκτικὸ καί ἱστορικὸ ὕλισμό μὲ τὸ γνωστὸ ἔργο του, μὲ τὸ ὅποιο ἐπίσης γαλουχήθηκαν γενεές γενεῶν σ' ὅλο τὸν κόσμο.

Δεύτερο, ὁ Στάλιν παραμόρφωσε τὴ σχέση τοῦ Λένιν καί τῆς διδασκαλίας του μὲ τὸ μαρξισμό, καθὼς καί τὸν ἴδιο τὸ μαρξισμό στίς σχέσεις του μὲ τὴ φιλοσοφικὴ καί ἐπιστημονικὴ ἀνάπτυξη τῆς ἐποχῆς του.

Ὁ μαρξισμός δέν εἶναι δόγμα, ὅπως τόνισε ὁ Λένιν, ἀλλὰ μιὰ θεωρία πού καθοδηγεῖ τοὺς ἐργαζόμενους στὴ δράση τους γιὰ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ κόσμου. Προέκυψε μέσα ἀπὸ τὴν κριτικὴ θεώρηση καί ὑπέρβαση τῶν πιὸ μεγάλων ἰδεολογικῶν ρευμάτων καί κατακτήσεων τῆς ἐποχῆς του. Εἶναι γνωστὸς οἱ τρεῖς βασικὲς ἀρχές του: Ἡ γερμανικὴ φιλοσοφία, ἡ ἀγγλικὴ πολιτικὴ οἰκονομία καί τὸ γαλλικὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα τῆς ἐποχῆς του. Βρίσκεται, μὲ ἄλλα λόγια, μέσα στὴν πλατεῖα λεωφόρο τῆς ἀνάπτυξης τῆς ἀνθρώπινης γνώσης. Ποτέ οἱ θεμελιωτὲς τοῦ μαρξισμού καί ὁ Λένιν δέν θεώρησαν ὅτι ἡ διδασκαλία τους εἶναι κλειστὸ σύστημα, ἡ μοναδικὴ πηγὴ καί τὸ μοναδικὸ κριτήριό τῆς φιλοσοφίας, τῆς κοινωνιολογίας καί τῆς πολιτικῆς ἐπιστήμης. Οἱ ἴδιοι στὴν ἐποχὴ τους ἀξιοποιοῦσαν κάθε κατάκτηση στὸ ἐ-

πιστημονικὸ πεδίο, στὸ πεδίο τῆς θεωρητικῆς ἐρευνας, στὸ πεδίο τῆς φιλοσοφίας, στὸ πεδίο τῆς πρακτικῆς τοῦ ἐργατικῆς κινήματος, γιὰ νὰ πλουτίσουν καί ν' ἀναπτύξουν τὴ θεωρία τους. Θεωροῦσαν, ταυτόχρονα, σὰν αὐτονόητο ὅτι αὐτὴ τὴν κατεύθυνση θὰ συνέχιζαν οἱ διάδοχοί τους.

Ἀντίθετα, ἡ ἔννοια τοῦ μαρξισμού - λενινισμού, πού διαμόρφωσε ὁ σταλινισμός, εἶναι ὅτι αὐτοὶ οἱ δύο τίτλοι, οἱ δύο "-ισμοί", ἀποτελοῦν ἕνα κλειστὸ σύνολο καί ταυτόχρονα τὴ μοναδικὴ πηγὴ τῆς μαρξιστικῆς φιλοσοφίας καί διδασκαλίας. Ἐνῶ, ταυτόχρονα, ὁ λενινισμός, ὅπως ἦταν παραμορφωμένος ἀπὸ τὸ σταλινισμό, παρουσιαζόταν σὰν ἡ μοναδικὴ πηγὴ τῆς ἐρμηνείας τοῦ μαρξισμού στὴν ἐποχὴ μας.

Ἡ πείρα ὥστόσο ἀποδείχνει ὅτι ἡ μὴ μαρξιστικὴ φιλοσοφία, παρὰ τὴν κρίση της, ἐξακολουθεῖ νὰ δίνει ἔργο πού σέ μιὰ σειρά περιπτώσεις καί μὲ μιὰ κριτικὴ θεώρησή του μπορεῖ ν' ἀποτελέσει προσφορά καί ν' ἀξιοποιηθεῖ ἀπὸ τοὺς μαρξιστὲς γιὰ τὸν ἐμπλουτισμό καί τὴν ἀνάπτυξη τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας, γιὰ τὴν ἐρμηνεία τῶν φυσικῶν καί κοινωνικῶν φαινομένων, γιὰ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ κόσμου. Ὅπως ἐπίσης ἡ ζωὴ ἀποδείχνει ὅτι παράλληλα μὲ τὸ Λένιν, ἀλλὰ βασικά μετὰ τὸ Λένιν, ἄλλοι μαρξιστὲς ἀνέπτυξαν τὸ μαρξισμό καί τὸ λενινισμό παραπέρα. Ὅτι ὁ Λένιν δέν εἶναι ἡ μοναδικὴ πηγὴ ἐρμηνείας τοῦ μαρξισμού καί ὅτι ἡ σχέση τοῦ λενινισμού μὲ τὸν μαρξισμό δέν ἔχει αὐτὴ τὴν ἀποκλειστικότητα πού ὑποσημαίνει ἡ παῦλα καί τὸ νόημα πού τῆς δόθηκε.

Ἀλλὰ οἱ παραμορφώσεις τοῦ λενινισμού δέν μποροῦν νὰ μειώσουν τὴν ἔκταση καί τὴν κοσμοϊστορικὴ σημασία τῆς συμβολῆς τοῦ Λένιν στὴ μαρξιστικὴ διδασκαλία. Ὅπως οἱ σοσιαλδημοκρατικὲς παραμορφώσεις τοῦ μαρξισμού, ποδινὰν ἐπίσης στὸ ὄνομα τῆς "καθαρότητας" τοῦ μαρξισμού (ὡς θυμηθούμε ὅτι ὁ Λένιν σέ πολλοὺς δασκάλους τοῦ μαρξισμού στὴ Δύση περνοῦσε στὴν ἐποχὴ του σὰν αἰρετικὸς), δέν μποροῦν νὰ μειώσουν ἢ νὰ ἀμαυρώσουν τὴν ἀξία τῆς μαρξιστικῆς διδασκαλίας.

Ἡ προσφορά τοῦ Λένιν στό μαρξισμό, στόν ἐπιστημονικό σοσιαλισμό, τόσο στή θεωρία, ὅσο καί στήν πρακτική, εἶναι πολύ πιό πάνω ἀπό τό μέτρο τῆς προσφορᾶς ὁποιοδήποτε ἄλλου μαρξιστή. Καί μόνο ὅτι στάθηκε ὁ θεωρητικός καί ὁ ἡγέτης τῆς πιό μεγάλης σέ σημασία ἐπανάστασης στόν κόσμο, τῆς κοσμοϊστορικῆς Ὀκτωβριανῆς Ἐπανάστασης, εἶναι ἀρκετό γιά νά ὑπογραμμίσει τή σημασία καί τό βάθος τῆς προσφορᾶς.

Χωρίς τόν Λένιν καί μόνο μέ τόν Μάρξ, δέν μπορούμε νά κατανοήσουμε τήν ἐποχή μας, ἐποχή τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ καί τῶν προλεταριακῶν καί ἀπελευθερωτικῶν ἐπαναστάσεων, οὔτε τή καθήκοντα τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος σ' αὐτήν.

Ἡ διδασκαλία του εἶναι ἰδιαίτερα θεμελιώδης γιά νά κατανοήσουμε τή σημασία πού ἔχει ἡ ἐπέμβαση τοῦ ὑποκειμενικοῦ παράγοντα στίς ἀντικειμενικές κοινωνικοπολιτικές διαδικασίες. Τή σημασία πού ἔχει γι' αὐτό ἡ διαμόρφωση ἑνός ἐπαναστατικοῦ κόμματος, πού ἐπιδιώκει νά γίνεи ὁ κύριος φορέας τῆς ἀλλαγῆς, καί ἡ χάραξη μιᾶς σωστῆς γενικῆς πολιτικῆς γραμμῆς καί μιᾶς εὐλύγιστης τακτικῆς ἀπό τό ἐπαναστατικό κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης, θεμελιωμένα σέ μιᾶ ἐπαναστατική θεωρία, πού, χωρίς αὐτήν, δέν μπορεί νά ὑπάρχει ἐπαναστατικό κόμμα. Ὡς τότε, ἡ σοσιαλδημοκρατία, κατανοώντας κατά ἕνα μηχανικό τρόπο τή σύγκρουση τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων μέ τίς καπιταλιστικές παραγωγικές σχέσεις ἀφῆνε μέσα ἀπό τήν ἀναπτυσσόμενη σύγκρουση αὐτῶν τῶν δύο παραγόντων, νά προκύψει σχεδόν μοιραῖα ἡ ἐπαναστατική ἀλλαγή καί περιόριζε ἀδικαιολόγητα τή δράση τοῦ ὑποκειμενικοῦ παράγοντα σέ ὁρισμένα μόνο επίπεδα.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Λένιν γιά τό κόμμα νέου τύπου, συνεχῶς ἐξελισσόμενη καί προσαρμοσμένη στίς σημερινές συνθήκες, μέ τή συμβολή τῆς πείρας τοῦ παγκόσμιου ἐπαναστατικοῦ κινήματος καί τῶν ὕστερα ἀπό τόν Λένιν δασκάλων τοῦ μαρξισμοῦ καί τοῦ λενινισμοῦ: τοῦ Γκράμσι, τοῦ Τολιάτι, τοῦ Δημητρώφ, Τορέζ καί Τίτο καί ἄλλων, ἀποτελεῖ σήμερα ἕνα ἀναντικατάστατο ὄργανο γιά

τήν οἰκοδόμηση κομμάτων πραγματικά νέου τύπου, κατάλληλων ὄχι γιά τήν ἐποχή τοῦ Λένιν, ἀλλά γιά τή δική μας, ἱκανῶν νά ὀδηγήσουν σήμερα τό ἐπαναστατικό κίνημα σέ νέες μεγάλες νίκες.

Μέ βάση τά παραπάνω, ἀπορρίπτοντας τή σταλινική παραμόρφωση τοῦ μαρξισμοῦ καί τοῦ λενινισμοῦ καί θεωρώντας ὅτι οἱ τίτλοι τῶν κομμάτων καί τῶν θεωριῶν δέν ἔχουν ἀπόλυτη, ἀλλά σχετική σημασία, πού σ' ὀρισμένες περιπτώσεις βοηθᾶν καί στήν ὀριοθέτηση μέ ἄλλα ἰδεολογικά καί πολιτικά ρεύματα, μένουμε πιστοί στό μαρξισμό καί τό λενινισμό καί τονίζουμε ὅτι οἰκοδομοῦμε τό κόμμα μας σάν ἕνα κόμμα μαρξιστικό - λενινιστικό, πραγματικά νέου τύπου, κατάλληλου γιά τή χώρα μας, γιά τήν ἐποχή μας, καί ὄχι μόνο γιά τήν ἐποχή τοῦ Λένιν, ἀνοικτοῦ στίς συμμαχίες μέ ὅλες τίς ἄλλες δημοκρατικές δυνάμεις, "πού δέν ἀντιλαμβάνεται τό σοσιαλισμό σάν ἔργο ἀποκλειστικά δικό του, ἀλλά παλλαϊκό" (Καρίγιο).

Ἡ μεγάλη ἀνανεωτική ἐξόρμηση τῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων στή Δυτική Εὐρώπη καί ἡ διάσπαση τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος στή χώρα μας εἶναι πρόσθετοι παράγοντες γιά τήν ἐπιλογή αὐτήν. Μόνον μ' ἕνα τέτοιο κόμμα μπορούμε νά πετύχουμε τήν ἀνανέωση στή συνέχεια καί μέσα στά πλαίσια ἑνός εὐρύτερου ἀνανεωτικοῦ ρεύματος. Καί νά κατακτήσουμε τή νέα ἐνότητα τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος στή χώρα μας, βασικό ὄρο γιά τήν προώθηση τῆς ὑπόθεσης τοῦ σοσιαλισμοῦ σ' αὐτήν.

Ἐν ὄψει τοῦ "Εὐρωκομμουνισμός" - ἕνα νέο ρεῦμα

Ο ΕΥΡΩΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ εἶναι ἕνα νέο ρεῦμα στό κῶρο τῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων. Παρέχει μερικές νέες βασικές ἰδεολογικές κατευθύνσεις, μιᾶ νέα γενική πολιτική ἀντίληψη στή βάση τοῦ δημιουργικοῦ μαρξισμοῦ καί λενινισμοῦ. Δέν ἀ-

ποτελεῖ μιά συγκεκριμένη στρατηγική καὶ τακτική κατάλληλη γιὰ κάθε χώρα. Δέν προκαθορίζει τὴν πορεία, τὰ στάδια καὶ τὶς μορφές τῆς ἐπανάστασης σὲ κάθε χώρα. Δέν εἶναι τυφλοσοῦρης. Ἀκόμη, δέν ἀποτελεῖ κάποιο φυλακτὸ ἔναντι τῶν λαθῶν, οὔτε δίνει αὐτόματα τὸ κλειδί γιὰ νὰ βρῖσκει κανεὶς λύσεις.

Τὸ ρεῦμα αὐτὸ ἀναπτύχθηκε σάν ὄριμος καρπὸς τῶν θετικῶν καὶ ἀρνητικῶν ἀλλαγῶν πού σημειώθηκαν στὸν κόσμον, στὸ καπιταλιστικὸ σύστημα, στὶς σοσιαλιστικὲς χώρες, στὸ ἐργατικὸ καὶ ἀπελευθερωτικὸ κίνημα καὶ τῆς προόδου στὶς μαρξιστικὲς θεωρητικὲς ἐπεξεργασίες. Ξεκίνησε ἀπὸ τὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα καὶ τὰ κομμουνιστικὰ κόμματα τῶν χωρῶν τῆς καπιταλιστικῆς Εὐρώπης. Ἔτσι, τὸ ρεῦμα αὐτὸ δέν καθορίστηκε ἀπὸ τὰ πάνω. Δημιουργήθηκε ἀπὸ τὰ κάτω μὲ τὴ συμβολὴ καθε κομμουνιστικοῦ κόμματος χωριστὰ. Στὴν πορεία σημειώθηκε μιά ὄχι τυχαία σύμπτωση σὲ ὁρισμένα βασικὰ προβλήματα. Ἀναδύθηκε, μὲ ἄλλα λόγια, τὸ ρεῦμα αὐτὸ, σάν ὄριμος καρπὸς μέσα ἀπὸ τὴν πείρα τοῦ ἐργατικοῦ καὶ δημοκρατικοῦ κινήματος καὶ τῆς θεωρητικῆς τῆς γενίκευσης.

Τὸ κάθε κομμουνιστικὸ κόμμα χαράζει ὑπεύθυνα τὴ γραμμὴ του καὶ εἶναι ὑπεύθυνο ἀπέναντι στοῦ λαοῦ καὶ τὴν ἐργατικὴ τάξη τῆς χώρας γι' αὐτήν. Καὶ ἡ γραμμὴ τοῦ κάθε κομμουνιστικοῦ κόμματος σὲ κάθε χώρα - Ἰταλία, Γαλλία, Ἰσπανία, Ἑλλάδα, Ἀγγλία, ὅπως βλέπουμε, εἶναι διαφορετικὴ.

Τὰ κομμουνιστικὰ κόμματα πού ἀνήκουν στὸ ρεῦμα τοῦ εὐρωκομμουνισμοῦ ἀποβλέπουν σ' ἓνα δημοκρατικὸ δρόμο γιὰ ἓνα δημοκρατικὸ σοσιαλισμὸ καὶ προσπαθοῦν ν' ἀνοίξουν τὰ μονοπάτια πού ὀδηγοῦν σ' αὐτὸ τὸ δρόμο καὶ ν' ἀποφράξουν τὰ ἐμπόδια πού ὀρθώνονται σ' αὐτόν ἀπὸ τὶς ἀντιδραστικὲς δυνάμεις.

Ἀλλὰ δημοκρατικὸς δρόμος δὲ σημαίνει δρόμος ἀπαλός, χωρὶς ταξικὴ πάλη, χωρὶς συγκρούσεις, ὅπως δὴποτε εἰρηνικός, χωρὶς ἀντίσταση καὶ ἀντεπίθεση ἀπὸ μέρους τῶν ἀντιδραστικῶν δυνάμεων, πρὶν, ἀλλὰ καὶ ἰδιαίτερα ὅταν οἱ λαϊκὲς

δυνάμεις ἀνέβουν στὴν ἐξουσία.

Σημαίνει, ἀντίθετα, ὅτι μ' αὐτὸ τὸ δρόμο - πού εἶναι ξεχωριστὸς γιὰ κάθε χώρα - μπορεῖ νὰ συγκεντρωθοῦν πολὺ πλατύτερες δυνάμεις στὸ μέτωπο τῆς ἀλλαγῆς, μποροῦν ν' ἀπομονωθοῦν καὶ νὰ ἐξουδετερωθοῦν εὐκολότερα οἱ ἀντιδραστικὲς δυνάμεις, ντόπιες καὶ ξένες, μπορεῖ νὰ γίνῃ δυσκολότερη ἡ ἐξαγωγή εἴτε ἡ ὀργάνωση ἀπὸ τὰ μέσα τῆς ἀντεπανάστασης καὶ νὰ ματαιωθοῦν τὰ σχέδια τῆς ἀντίδρασης. Ἐνῶ, ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ, ἀπὸ αὐτὸ τὸ δρόμο μπορεῖ νὰ οἰκοδομηθεῖ ὁ σοσιαλισμὸς μὲ εὐρύτερη λαϊκὴ ὑποστήριξη μὲ τὴν πιὸ ἐνεργὸ συμμετοχὴ τοῦ λαοῦ, πρῶτα καὶ κύρια τῶν ἐργαζομένων, καὶ μπορεῖ ἔτσι νὰ εἶναι καὶ πιὸ πλούσιος, ὀλοκληρωμένος ἀλλὰ καὶ καλύτερα θωρακισμένος, ἀπέναντι στ' ἀνατρεπτικὰ σχέδια τῶν ἐχθρῶν τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Μ' ἄλλα λόγια, ὁ λεγόμενος εὐρωκομμουνισμὸς εἶναι ἓνα νέο ρεῦμα βασισμένο στὸ δημιουργικὸ μαρξισμὸ, πού βοηθαεῖ τὰ κομμουνιστικὰ κόμματα καὶ τὶς ἄλλες προοδευτικὲς δυνάμεις νὰ παίξουν πιὸ ἀποτελεσματικὰ τὸν πρωτοποριακὸ τους ρόλο στὴν πάλη γιὰ τὴν ἀντικατάσταση τοῦ καπιταλισμοῦ ἀπὸ τὸ σοσιαλισμὸ, γιὰ νὰ γίνουν οἱ λαϊκὲς μάζες ὑποκείμενο καὶ δημιουργὸς τῆς ἱστορίας.

Ὁ Γιουγκοσλάβος κομμουνιστὴς ἠγέτης Καρντέλι, μιλώντας στὶς 19 Μαρτίου 1977, τόνισε τὰ παρακάτω σχετικά μὲ τὸ φαινόμενο τοῦ εὐρωκομμουνισμοῦ: "Μποροῦμε νὰ ποῦμε χωρὶς δισταγμὸ ὅτι ὁ εὐρωκομμουνισμὸς ἀποτελεῖ ἓνα πολὺ σημαντικό φαινόμενο, θάλεγα φαινόμενο πού σημειώνει καμπὴ στὴν ἱστορία τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος. Ἡ μαρξιστικὴ δημιουργικὴ σκέψη ἔσπασε ἔδω τὰ φράγματα τοῦ δογματισμοῦ, καθὼς καὶ τῆς ἰδεολογίας τοῦ ἀντικομμουνισμοῦ, καὶ βρῆκε τὸ δρόμο ἀπὸ τὸν ὅποιο ἡ ἐργατικὴ τάξη τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν θά συνενωθεῖ μὲ ὅλες τὶς προοδευτικὲς καὶ δημοκρατικὲς δυνάμεις, μὲ στόχο τὸ ἀνοιγμὰ τοῦ δρόμου πρὸς τὴν κοινωνικὴ πρόοδο καὶ τὸ σοσιαλισμὸ καὶ πρὸς μιά Εὐρώπη χωρὶς μπλόκ".

Όσο για μας, ακριβώς γιατί αντιλαμβανόμαστε την πολιτική σαν μία δραστήρια επέμβαση του υποκειμενικού παράγοντα στις αντικειμενικές διαδικασίες για να προκληθούν αλλαγές, που ανοίγουν το δρόμο προς τη μεγάλη επαναστατική αλλαγή του συστήματος, γι' αυτό θεωρούμε ότι η πολιτική δεν αρκεί να καθορίζει τον στρατηγικό στόχο, τό τί, αλλά πρέπει να προσδιορίζει και τά πώς. Οφείλει να υποδείχνει τους ρεαλιστικούς δρόμους που οδηγούν κάθε φορά στο σκοπό. Και αυτό ο εύρωκομμουνισμός τό έχει στο κέντρο της προσοχής του.

Η πολιτική είναι μία συνεχής πάλη δυνάμεων και ο καθημερινός έλεγχος, τί πρακτικά προσφέρουμε ή μπορούμε να προσφέρουμε σ' αυτό τό παιχνίδι των δυνάμεων, αποτελεί βασικό κριτήριο για την πολιτική μας και τή δράση μας.

Ασφαλώς, έτσι ή πολιτική γίνεται μία έπώδυνη προσπάθεια διάνοιξης δρόμων μέσα από τεράστια εμπόδια, που είναι πολύ πιο επίπονη σε μία χώρα σαν τή δική μας, όπου ή αποτελεσματική πολιτική για ένα κομμουνιστικό κόμμα πού θέλει να μένει πιστό στις αρχές του, είναι συνήθως μία πλοήγηση μέσα από τή Σκύλλα και τή Χάρυβδη των αντικειμενικών και υποκειμενικών δυσκολιών.

Μιά τέτοια πολιτική, ένα κόμμα πού θέλει ν' ανοίξει πραγματικούς δρόμους προς τά μπρός, στηριζόμενο στις δικές του δυνάμεις, είναι υποχρεωμένο να τήν χαράζει, να τήν ανανεώνει και να τήν έπαληθεύει συνεχώς μέσα από νίκες και ήττες, στην καθημερινή ζωή.

Αλλά αυτή ή πολιτική αντίληψη είναι ή μόνη πού έξοπλίζει τά κόμματα τής Άριστερας μπροστά στις έξελίξεις και τά κάνει δημιουργικούς συντελεστές των γεγονότων και όχι απλώς Κασάνδρες και μάντιες των έπερχομένων κακών ή απλούς καταγραφείς και σχολιαστές των γεγονότων.

* * *

ΕΧΟΥΜΕ σχεδιάσει μία μεγάλη αλλαγή στο

έλληνικό κομμουνιστικό κίνημα και στή χώρα μας. Στο σημείο αυτό όλο τό πρόβλημα είναι πώς θα δέσουμε τό όνειρο, τό σκοπό με τήν πραγματικότητα-δέσουμε τό όνειρο, τό σκοπό με τήν πραγματικότητα.

Ο Μάξ Βέμπερ, ένας μεγάλος άστος κοινωνιολόγος πού ανέβασε σ' ένα πολύ ψηλό επίπεδο τήν έπιστήμη τής άστικής πολιτικής, μιλώντας για αυτήν στο γνωστό του έργο ή "Πολιτική σαν έπάγγελμα", τονίζει χαρακτηριστικά:

"Η πολιτική είναι ένα δυνατό και άργό τρύπημα σε σκληρές σανίδες, με πάθος και συγχρόνως προοπτική. Είναι άπόλυτα σωστό, και όλη ή ιστορική πείρα τό επικυρώνει, ότι ο άνθρωπος δεν θα πετύχαινε τό έφικτό, αν δεν πάσχιζε να πραγματοποιήσει τό ανέφικτο". Και παρακάτω, για κείνους πού συμμετέχουν στην πολιτική, τονίζει πώς πρέπει "να όπλιστούν με τέτοια ψυχική στερεότητα πού να άψηφούν άκόμα και τό θρυμάτισμα όλων των έλπίδων τους".

Νομίζουμε πώς αυτά ταιριάζουν και για τά κομμουνιστικά κόμματα, αλλά ιδιαίτερα για τό Κόμμα μας πού έχει αναλάβει τό δύσκολο έργο τής ανανέωσης του κομμουνιστικού κινήματος στην πατρίδα μας. Τό αναλάβαμε όλοι έμεις, γιατί, σύμφωνα με τό Λένιν, "τολμήσαμε να όνειρευτούμε".

Τώρα πρέπει ν' άποδείξουμε με τή δουλειά μας, τή θεωρητική, τήν πολιτική, τή μαζική, τήν οργανωτική, ότι μπορούμε να κάνουμε μέσα σε μία πορεία τό όνειρο πραγματικότητα, τό ανέφικτο για σήμερα έφικτό για αύριο, μειώνοντας συνεχώς τήν άπόσταση ανάμεσά τους, φέρνοντας όλο και πιο κοντά τό σήμερα στο αύριο και έγκαθιστώντας στο σήμερα τά προγεφυρώματα του μέλλοντος.

Γι' αυτό σκέφτομαι πώς μπορούμε να κλείσουμε τή σημερινή όμιλία μας με τή μεγαλόπνοη εύχή του Παλαμά πούχε έκφράσει σ' ένα στίχο, σε μία φάση έθνικής άνάτασης: "Νά γίνουν άδέλφια τά όνειρα και τά έργα". Νομίζω πώς είναι στο χέρι μας άρκει να δουλέψουμε σωστά.

"Αύγή", 29 Μαρτίου και 3 Άπριλίου 1977

ΚΩΣΤΑ ΦΙΛΙΝΗ

Οι πολιτικές
προϋποθέσεις για τήν
πολιτιστική ανάπτυξη

Ὁμιλία - συζήτηση σέ συγκέντρωση
διανοουμένων, καλλιτεχνῶν καί ἐπι-
στημόνων τῆς Ἀθήνας, στίς 28 Μαρ-
τίου 1977

Ἀγαπητοί μας φίλοι καί φίλες,
ἀγαπητοί σύντροφοι καί συντρόφισσες,

ΞΕΡΕΤΕ, βέβαια, ὅτι τό θέμα τῆς σημερινῆς δ-
μιλίας - συζήτησης εἶναι "Οἱ πολιτικές προϋ-
ποθέσεις γιά τήν πολιτιστική ἀνάπτυξη". Αυτό
προκαθορίζει τά ζητήματα μέ τά ὁποῖα θά καταπια-
στῶ, ἀλλά καί ἄλλα μέ τά ὁποῖα δέν θά ἀσχολη-
θῶ, σέ τούτη ἐδῶ τή συνάντηση. Θά μιλήσω ὅσο
εἶναι δυνατό πιά περιεκτικά γιά τίς πολιτικές
τοποθετήσεις τοῦ Κόμματός μας, τοῦ ΚΚΕ -έσωτ.,
πάνω σέ μερικά ἀπό τά ἄμεσα καί ἀπώτερα πολι-
τικά προβλήματα τοῦ τόπου, γιά νά δείξω πόσο
ζωτικές εἶναι οἱ τοποθετήσεις αὐτές γιά τήν ἐ-
ξασφάλιση, σήμερα καί αὔριο, τῶν συνθηκῶν, τῶν
προϋποθέσεων γιά τήν πολιτιστική ἀνάπτυξη, γιά
μιά ἐλεύθερη καλλιτεχνική καί πνευματική δημι-
ουργία. Θά πρόκειται, δηλαδή, γιά μιά πολιτική
δμιλία ἀπευθυνόμενη σέ ἐργάτες τῆς Τέχνης καί
τοῦ πνεύματος.

Θά ἐπακολουθήσει ἀργότερα ἄλλη, ἢ καλύτερα
ἄλλες συναντήσεις γύρω ἀπό τίς θέσεις τοῦ Κόμ-
ματος γιά τή χάραξη μιᾶς ἀπαραίτητης καί χρή-

σιμης για τόν τόπο και λαό πολιτιστικής πολι-
τικής. Πρέπει να σάς πω ότι τό ΚΚΕ-έσωτ. αυτή
τή στιγμή έτοιμάζει προτάσεις για μία τέτοια
πολιτιστική πολιτική, τίς όποιες τελικά θά δι-
ατυπώσει όχι μονάχα μέσω μιας συζήτησης έσω-
κομματικής, τών μελών του Κόμματος μας, αλλά
και μέσω δημόσιας συζήτησης όπου θά έχουν τή
δυνατότητα να πουνε τίς γνώμες τους όχι μονάχα
τά μέλη μας και οι φίλοι μας, αλλά όλοι όσοι,
άσχετα από τίς ιδιαίτερες πολιτικές τους πε-
ποιθήσεις, πονούν και ένδιαφέρονται για τά προ-
βλήματα αυτά.

Προχωρώ, λοιπόν, τώρα στό σημερινό μας θέμα

Θά έπρεπε να συμφωνήσουμε πρώτα άπ' όλα για
μερικά πράγματα γύρω από τήν έννοια τής πολι-
τιστικής ανάπτυξης, πριν μιλήσουμε για τίς πο-
λιτικές της προϋποθέσεις.

Η πολιτιστική ανάπτυξη μέσα σε μία κοινωνία
είναι μία συνιτώσα τής γενικότερης και όλο-
κληρωμένης ανάπτυξης ενός τόπου, τής κοινωνι-
κής του ανάπτυξης.

Η κοινωνική ανάπτυξη είναι ένα φαινόμενο
σύνθετο που περιλαμβάνει τήν οικονομική ανά-
πτυξη, τήν πολιτική ανάπτυξη, τήν πνευματική
- πολιτιστική ανάπτυξη. Όλες αυτές οι συνι-
τώσες συνδέονται αδιάσπαστα σ' ένα σύνολο, όσο
και αν είναι φανερό πώς έχει ή κάθε μία τή σχε-
τική της αυτόνομία.

Η κοινωνική ανάπτυξη μέσα στην κεφαλαίο -
κρατική κοινωνία, με τή γνωστή ταξική της συγ-
κρότηση, έχει σαν κύρια κινητήρια δύναμη τήν
ταξική αντιπαράθεση, τόν ταξικό αγώνα, που, ό-
πως είναι γνωστό, διεξάγεται και στά τρία πιο
πάνω επίπεδα.

Τό πράγμα αυτό είναι ιδιαίτερα φανερό στό
σημερινό κόσμο, όπου οι δυνάμεις τών εργαζομέ-
νων αγωνίζονται, όλο και περισσότερο συνειδη-
τά, για τό ξεπέραςμα τών τρομερών δεινών που
σφραεύουν στους λαούς ό κρατικός μονοπωλιαός
καπιταλισμός και ή ίμπεριαλιστική καταπίεση,
αγωνίζονται κάθε μέρα και πιο συνειδητά για μία

καινούργια σοσιαλιστική κοινωνία χωρίς έκμετάλ-
λευση, χωρίς πολέμους, χωρίς διασπάθιση τών ύ-
λικών και πνευματικών αξιών, χωρίς τή μόλυνση
του περιβάλλοντος και τήν καταστροφή τής φύ-
σης, που οδηγεί σταθερά προς τήν καταστροφή
του ίδιου του ανθρώπινου γένους.

Οι εργαζόμενοι αποτελούν τή συντριπτική
πλειοψηφία του λαού. Αντίθετα, οι έκμεταλλευ-
τές, με όλη τή δύναμή τους, με όλη τήν κυριαρ-
χία τους, αποτελούν άσήμαντη μειοψηφία. Η άρ-
χή τής δημοκρατίας ότι αποφασίζουν οι πολλοί,
ή άρχή τής λαϊκής κυριαρχίας, μπορεί έπομένως
να γίνει τό πολυτιμότερο όπλο τών εργαζομένων
στόν αγώνα τους. Η πάλη για τή δημοκρατία, για
όλο και περισσότερη, βαθύτερη, ούσιαστικότερη
δημοκρατία, είναι ή προϋπόθεση για να αντιμε-
τωπίσουν οι εργαζόμενοι τά δεινά τής σημερινής
κατάστασης, για να αγωνιστούν για συγκεκριμέ-
νες διαρθρωτικές αλλαγές, για να πάρουν ύστερα
τήν πολιτική έξουσία στα χέρια τους, για να
οικοδομήσουν σε συνέχεια και να αναπτύξουν τό
σοσιαλισμό.

Έτσι, λοιπόν, μέσα στην πορεία τής ανά-
πτυξης τής κοινωνίας, σ' όλες της τίς μορφές, μέ-
σα δηλαδή στην οικονομική, πολιτική, στην πνευ-
ματική - πολιτιστική ανάπτυξη, διεξάγεται αγώ-
νας ανάμεσα στη συντήρηση και στην πρόοδο, ά-
νάμεσα στους έκμεταλλευτές και εργαζόμενους.

Και οι εργαζόμενοι, οι προοδευτικές δυνά-
μεις, για να αναπτύξουν τόν αγώνα τους, έχουν
ανάγκη από τή συνεχή διεύρυνση τής δημοκρατί-
ας, σ' όλα τά επίπεδα. Τή δημοκρατία τή χρειά-
ζονται παντού. Τή χρειάζονται πρώτα άπ' όλα
στήν οικονομική ανάπτυξη. Χρειάζονται όλο και
περισσότερη δημοκρατία, όλο και περισσότερες
συνδικαλιστικές έλευθερίες, για μεγαλύτερο με-
ρίδιο από τό ένθικό εισόδημα, με καλύτερους μι-
σθούς και μεροκάματα, με μεγαλύτερες κοινωνι-
κές παροχές, για συμμετοχή στόν προγραμματισμό
και τίς έπιλογές τής οικονομικής ανάπτυξης, για
έλεγχο και περιορισμό τής καταστροφικής έκμε-
ταλλευτικής δράσης τών μονοπωλίων, μέχρι τήν

τελική κατάργησή τους με την έθνικοποίηση των τεράστιων μονοπωλιακών επιχειρήσεων στη μεγάλη βιομηχανία, στον τραπεζικό τομέα, στο μεγάλο εμπόριο.

Αλλά οι εργαζόμενοι χρειάζονται όλο και περισσότερη δημοκρατία και στην πολιτική ανάπτυξη. Δεν τους αρκεί να διαλέγουν κάθε τέσσερα χρόνια αυτούς που αυθαίρετα διαφεντεύουν τις δικές τους τύχες. Χρειάζονται να κατακτήσουν ένα σύνολο πολιτικών θεσμών ουσιαστικής, άμεσης και αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας, ξεκινώντας από την Τοπική Αυτόδιοίκηση, από τό δήμο τους, περνώντας στους νομούς και τις περιφέρειες και φτάνοντας μέχρι τη Βουλή. Χρειάζονται τον όλο και μεγαλύτερο έκδημοκρατισμό του κράτους, ενός κράτους χωρίς στεγανά από το λαό και τους εκπροσώπους του, ενός κράτους με Δημοκρατία και με έλεγχο του λαού στην οικονομία, στη διοίκηση, στη δικαιοσύνη, στο Στρατό, στα Σώματα Ασφαλείας, στην έξωτερική πολιτική.

Ο αγώνας για τη δημοκρατία στο χώρο της πολιτικής ανάπτυξης και της οικονομικής ανάπτυξης δεν θα ήταν καθόλου αρκετός για τους εργαζόμενους, αν δεν συνδυαζόταν απαραίτητα με τον αγώνα τους στο χώρο της πνευματικής και πολιτιστικής ανάπτυξης. Δεν αρκεί να καταχτούν οι εργαζόμενοι δικαιώματα που θα αυξάνουν τις δυνατότητές τους να συμμετέχουν στις αποφάσεις στο χώρο της οικονομίας και της πολιτικής. Όλοι ξέρουμε, βέβαια, πως το δικαίωμα να αποφασίζεις χωρίς τη γνώση και χωρίς σωστά κριτήρια για τό τί θα αποφασίσεις, ποιά επιλογή θα κάνεις, είναι δικαίωμα ανάπηρο, καταντάει δικαίωμα παραπλανητικό. Σου δίνει την ψευδαίσθηση ότι κρατάς τις τύχες στα χέρια σου, ενώ στην πραγματικότητα άλλοι σε χειραγωγούν προς τό δικό τους ιδιοτελές συμφέρον. Στερημένοι λοιπόν οι εργαζόμενοι από την κατάλληλη γνώση, από τά σωστά κριτήρια, από την κατάλληλη κουλτούρα μπορεί κάλλιστα να κάνουν πολιτικές έκλογές καθώς και να διαλέγουν σαν αντιπροσώπους τους, "έν πλήρει έλευθερία" μάλι-

στα, ανθρώπους και κόμματα που έξυπηρετούν τελικά όχι τά δικά τους συμφέροντα, αλλά τά συμφέροντα των έκμεταλλευτών τους.

Ο ρόλος όμως της πολιτιστικής ανάπτυξης δεν περιορίζεται, και ιδιαίτερα σήμερα, στα παραπάνω. Όλοι βλέπουμε πως ο καπιταλισμός κάνει όλο και πιο άπάνθρωπες τις κοινωνικές συνθήκες ζωής. Και η πολιτιστική ανάπτυξη, η συνειδητή και έλευθερη συμμετοχή του ανθρώπου στη διαμόρφωση των κοινωνικο-πολιτιστικών φαινομένων είναι ο βασικός δρόμος για τη δημιουργία μιās άλλης ποιότητας ζωής, όπου τό ανθρώπινο στοιχείο θα πάρει τη θέση που του ανήκει.

Ποιά γνώση και ποιά κουλτούρα θέλουμε

ΤΟ ΜΕΓΑ λοιπόν πρόβλημα είναι ποιά γνώση, ποιά κουλτούρα και ποιά νέα ποιότητα ζωής χρειάζονται οι εργαζόμενοι και πως θα την κατακτήσουν;

Νά ένα πρόβλημα που πρέπει ν' αναγνωρίσουμε πως είναι τρομερά δύσκολο και χρειάζεται σκληρό αγώνα και ανείπωτους κόπους και θυσίες για να λυθεϊ.

Η εργατική τάξη, όλοι οι εργαζόμενοι και οι καλύτεροι εκπρόσωποί τους, μέσα από αγώνες σ' όλοκληρο τον κόσμο, που συνεχίζονται έδω και πολλές δεκαετίες, έδω και ενάμιση αιώνα θάλεγα, διαμορφώνουν και συνεχώς αναπτύσσουν τη σοσιαλιστική ιδεολογία. Η διαμόρφωση και η ανάπτυξη της γίνεται μέσα από αντιφάσεις, μέσα από τολμηρά ξεπετάγματα και σοβαρά πισωγυρίσματα, αλλά είναι πολιτικά μιιά μεγαλειώδη πορεία προς τά μπρός.

Η σοσιαλιστική ιδεολογία μέσα στο χώρο της πνευματικής-πολιτιστικής ανάπτυξης διεξάγει αγώνα έναντίον της άστικής ιδεολογίας, έναντίον της ιδεολογίας του κρατικού-μονοπωλια-

κοῦ καπιταλισμοῦ καὶ τοῦ διεθνοῦς ἰμπεριαλισμοῦ.

"Ἄν ὁ ἀγῶνας γιὰ τὴ δημοκρατία, πού διεξάγουν οἱ ἐργαζόμενοι μέσα στὶς περιοχὲς τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης καὶ τῆς πολιτικῆς ἀνάπτυξης εἶναι βασικός, ἐξ ἴσου, ἂν ὄχι περισσότερο σημαντικός, εἶναι ὁ ἀγῶνας στὸ χῶρο τῆς πνευματικῆς - πολιτιστικῆς ἀνάπτυξης.

Δέν εἶναι τυχαῖο πού ὁ Δημήτρης Γληνός, πολιτικός ἐξόριστος τὸ 1938, ἔγραφε στὴν "Τριλογία τοῦ Πολέμου".

"Ἡ σοσιαλιστικὴ ἰδεολογία (...) δέν προορίζεται νὰ εἶναι χτῆμα τῶν λίγων, κλεισμένη μέσα στὸν ἐγκέφαλο μιᾶς πνευματικῆς ὀλιγαρχίας. Εἶναι ἰδεολογία τῆς μεγάλης μάζας, ὄλου τοῦ λαοῦ. Καταργεῖ τὴν ἔννοια τοῦ "βέβηλου πλήθους". Τό φῶς τῆς πρέπει νὰ φωτίζει καὶ νὰ καθοδηγεῖ ὅλες τὶς διάνοιες, πρέπει νὰ ἐνώνει, νὰ ὀμαδοποιεῖ, νὰ κινητοποιεῖ ὅλες τὶς ψυχές".

Καὶ ὁ Γληνός συνεχίζει:

"Ἡ σοσιαλιστικὴ ἰδεολογία δημιουργεῖ τὴν πνευματικὴ δημοκρατία, ὅπως δημιουργεῖ καὶ τὴν οἰκονομικὴ, πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ δημοκρατία. Καταργεῖ τὰ μεσότοια, συντρίβει τὰ πλαίσια τῶν πνευματικῶν ὀλιγαρχιῶν".

"Ὅταν μιλάμε, λοιπόν, γιὰ πνευματικὴ δημοκρατία καὶ πνευματικὴ ἐλευθερία, πρέπει νὰ εἴμαστε συγκεκριμένοι: Ἐλευθερία ποιανοῦ; Ἐλευθερία ἀπὸ τί;

Δέν πρόκειται κατ'ἀρχὴν γιὰ δημοκρατία καὶ ἐλευθερία μέσα σέ μιὰ ἐλίτ ἢ σ'ἓνα κύκλο εἰδικῶν τῆς ἐπιστήμης, τῆς Τέχνης καὶ τοῦ πνεύματος. Μιά τέτοιου εἴδους διεκδίκηση ἐλευθερίας, προνομιακῆς καὶ ἀποκλειστικῆς, βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὴν ἀντίληψή μας, εἶναι μιὰ ἀπατηλὴ ἐλευθερία. Τό πρόβλημα, ὅπως παρουσιάζεται μέσα στὴν ἐποχὴ μας, εἶναι α) τὸ πῶς θὰ εἶναι ἐλεύθερες οἱ λαϊκὲς μάζες νὰ ἔρθουν σέ οὐσιαστικὴ ἐπικοινωνία μέ τὰ ἔργα τέχνης, μέ τὰ πνευματικὰ δημιουργήματα, ποιές ὕλικές, πολιτικές καὶ πολιτιστικὲς προϋποθέσεις πρέπει νὰ καταχτηθοῦν γιὰ τὸ μεγάλο αὐτό σκοπό. β) Μιλώντας γιὰ

μιὰ τέτοια ἐλευθερία ἐπικοινωνίας, ἐννοοῦμε τὴ δημιουργία προϋποθέσεων γιὰ τὴ συμμετοχὴ ὅσο τὸ δυνατόν εὐρύτερων μαζῶν, ὄχι μόνο στὴν ἰδιοποίηση - κατανάλωση, ἀλλὰ καὶ στὴν παραγωγὴ τῶν προϊόντων, τῶν ἔργων τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς κουλτούρας, στὴν ἐλεύθερη πολιτιστικὴ ἔκφραση καὶ δημιουργία. γ) Ἄγῶνας καὶ πάλη γιὰ τὴν ἐξασφάλιση αὐτῆς τῆς ἐλευθερίας ἀπὸ αὐτοὺς πού τὴν ἐπιβουλεύονται, τὴν περιορίζουν ἢ τὴν παρεμποδίζουν. Καὶ αὐτοὶ εἶναι, πρῶτα καὶ κύρια, τὰ ἰμπεριαλιστικὰ κεφαλαιοκρατικὰ μονοπώλια καὶ οἱ κρατικὲς δομές πού τὰ ἐκφράζουν, καὶ πού μέσω τῆς παρεμβολῆς ἀστυνομικῶν, λογοκριτικῶν, γραφειοκρατικῶν ἢ ἐμπορικῶν παραγόντων καὶ κυκλωμάτων θέλουν νὰ κηδεμονεύσουν τὶς λαϊκὲς μάζες, νὰ ἐπιλέγουν αὐτὰ ποιὰ πνευματικὴ τροφή πρέπει νὰ δίνεται σ'αὐτές, ἔτσι πού νὰ ἐξυπηρετοῦνται καὶ νὰ ἐξασφαλίζονται τὰ τελικὰ ἐκμεταλλευτικὰ τους συμφέροντα. δ) Ἐλευθερία τῆς ἐπιστημονικῆς καλλιτεχνικῆς καὶ πνευματικῆς ἔκφρασης ἀκόμα καὶ ἀπὸ θεσμούς πού ἀπὸ τὴ φύση τους ἔχουν τὴν πρόθεση νὰ τὴν ἐξυπηρετήσουν. Δηλαδή ἐλευθερία ἀπὸ κάθε περιοριστικὴ ἀποστραγγιστικὴ παρέμβαση ἀκόμα καὶ προοδευτικῶν πολιτικῶν δυνάμεων, δηλαδή ἐνὸς σοσιαλιστικοῦ κράτους ἢ γενικότερα ἐνὸς ἐργατικοῦ δημοκρατικοῦ καὶ κομμουνιστικοῦ πολιτικοῦ κινήματος.

Μέ ἄλλα λόγια, ἐλευθερία καὶ ἀπὸ κάθε εἰδους κρατικὴ ἢ κομματικὴ, καλλιτεχνικὴ ἢ ἐπιστημονικὴ γραφειοκρατία.

Ἡ ἰδιομορφία τοῦ πολιτιστικοῦ χώρου

Ἡ ΜΕΓΑΛΗ καὶ κεφαλαιώδης σημασία τοῦ παράγοντα δημοκρατία καὶ ἐλευθερία στὸν πνευματικὸ πολιτιστικὸ καὶ ἰδεολογικὸ τομέα καθορίζεται ἀπὸ τὶς ἰδιομορφίες καὶ τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά τοῦ χώρου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἰδίας τῆς σοσιαλιστικῆς ἰδεολογίας.

Βάθρο της σοσιαλιστικής ιδεολογίας είναι η έπιστήμη. Ο Μάρξ και ο Ένγκελς, διατυπώνοντας την κομμουνιστική θεωρία, την αποκάλεσαν, γι' αυτόν ακριβώς τό λόγο, "έπιστημονικό σοσιαλισμό" σέ διακριση από τόν προηγούμενο, παλαιότερο, "ούτοπικό σοσιαλισμό". Αλλά είναι πασίγνωστο ότι η έπιστήμη αναπτύσσεται μονάχα μέσα από τήν έλευθερη διακίνηση και αντιπαράθεση τών ιδεών, τών έπιστημονικών θεωριών, μέσα σέ μιá συνεχή αλληλεπίδραση θεωρίας και πράξης. Ο Μάρξ, πού στάθηκε ο πρωτεργάτης του έπιστημονικού σοσιαλισμού και η μεγαλύτερη ως τώρα φυσιογνωμία του διεθνούς εργατικού και κομμουνιστικού κινήματος, ήταν υπόδειγμα ουσιαστικής και όχι έπιφανειακής μετριοφροσύνης, ακριβώς γιατί είχε πλήρη έπίγνωση τών χαρακτηριστικών αυτών της έπιστήμης. Γράφει λοιπόν πρίν 130 χρόνια στό Κομμουνιστικό Μανιφέστο:

"Οί θεωρητικές θέσεις τών κομμουνιστών δέν στηρίζονται καθόλου σέ ιδέες, σέ αρχές πού έφευρέθηκαν ή ανακαλύφθηκαν από τούτον ή εκείνον τόν άναμορφωτή του κόσμου. Οί θέσεις αυτές αποτελούν μόνο γενικές έκφράσεις μιás ύπαρκτης πάλης τών τάξεων, μιás ιστορικής κίνησης πού διαδραματίζεται μπροστά στά μάτια μας".

Η ξεχωριστή λοιπόν και κυρίαρχη θέση της έπιστήμης μέσα στη σοσιαλιστική ιδεολογία έπιβάλλει στους κομμουνιστές τόν πλήρη σεβασμό της δημοκρατίας και της έλευθερίας έκφρασης και δημιουργίας στόν πνευματικό χώρο. Δέν μπορεί αυτό να έχει χαρακτήρα πρόσκαιρο, χαρακτήρα προσωρινής τακτικής. Η έλευθερία και η δημοκρατία είναι έννοιες σύμφυτες μέ τόν άγώνα τών εργαζομένων για οίκονομική και πολιτική ανάπτυξη, και χίλιες φορές περισσότερο σύμφυτες μέ τόν άγώνα τών εργαζομένων για τήν πνευματική ανάπτυξη.

Η έλευθερία και η δημοκρατία δέν μπορεί να λειτουργούν μέ τόν ίδιο τρόπο στό χώρο της πολιτικής και της οίκονομίας, από τή μιá, και στό χώρο της έπιστήμης και της κουλτούρας, από τήν άλλη. Στο χώρο της πολιτικής και της οίκονομίας όσο

και αν πρέπει να υπάρχει ο πλουραλισμός, η πολλαπλότητα τών γνώμων και τών άπόψεων, όσο και αν πρέπει να είναι πάντοτε σεβαστή και η άποψη της μειοψηφίας, πρέπει ωστόσο τελικά σέ κάθε σχετικό πρόβλημα, μέ βάση τήν αρχή της λαϊκής κυριαρχίας, μέ βάση τήν αρχή της πλειοψηφίας, να παίρνεται μιá άπόφαση για συγκεκριμένη δράση πού να ισχύει και για τή μειοψηφία. Στο χώρο της Έπιστήμης η δημοκρατία και η έλευθερία λειτουργούν διαφορετικά. Ποτέ δέν είναι ζήτημα πλειοψηφίας αν είναι όρθή η τάδε ή η δεύνα έπιστημονική θεωρία. Ποτέ δέν είναι δυνατό η έπιστημονική έρευνα να άνιχνεύσει καινούργιους ευρύτατους όρίζοντες αν δέν είναι πάντοτε έτοιμη να μή διστάσει ν' άμφισβητήσει κατακυρωμένα έπιστημονικά άξιώματα και θέσφατα.

Αλλά εκεί πού είναι άκόμα πιό ευρύτερη η λειτουργία της δημοκρατίας είναι στό χώρο της Τέχνης. Δέν είναι ποτέ δυνατό κάποιο μοναδικό καλλιτεχνικό Κέντρο, όσοδήποτε σοφό, όσοδήποτε δημοκρατικά έκλεγμένο, να άποφανθεί, χωρίς ζημιά, για τό ποιά πρέπει να είναι η κλιμάκωση τών αισθητικών άξιών, ποιά πρέπει να είναι η άξιολόγηση τών δημιουργών και τών προϊόντων της Τέχνης και της κουλτούρας. Γιατί η ίδια η φύση της καλλιτεχνικής δημιουργίας δέν επιδέχεται κανόνες ή συνταγές. Κανένας, βέβαια, δέν μπορεί να άρνηθεί πόσο χρήσιμη είναι η κριτική άνάλυση τών κοινωνικών, ιδεολογικών και αισθητικών συντεταγμένων τών έργων της Τέχνης, η άναζήτηση αντικειμενικών έπιστημονικών κριτηρίων για μιá τέτοια δουλιά. Άρκει αυτό να γίνεται μέ τήν έλευθερη αντιπαράθεση γνώμων και άπόψεων. Ωστόσο, επειδή ύπάρχει η σχετική άυτονομία του καλλιτεχνικού φαινομένου, καμμιá τέτοια έπιστημονική άνάλυση δέν έπιτρέπεται να οδηγεί σέ άπόλυτες καλλιτεχνικές άξιολογήσεις και σέ άποκλεισμούς. Κι αυτό δέν ισχύει μονάχα για τίς συνθήκες μιás κεφαλαιοκρατικής κοινωνίας, αλλά πολύ περισσότερο μέσα σέ μιá σοσιαλιστική κοινωνία, γιατί στη δεύτερη πρέπει να ύπάρχει έξ όρισμού πολύ μεγαλύτερη δυνατό-

τητα νά εξασφαλιστεί ούσιαστική έλευθερία στην έπιστημονική και καλλιτεχνική δημιουργία.

"Αν θά θέλαμε τώρα συμπερασματικά και κατά ένα γενικό τρόπο νά απαντήσουμε στο έρώτημα πού περιλαμβάνεται στο θέμα της σημερινής μας ομιλίας θά λέγαμε ότι οι πολιτικές προϋποθέσεις για τήν πολιτιστική ανάπτυξη καταχτιόνται μέσα στον άγώνα της εργατικής τάξης και όλων τών εργαζομένων του χεριού και του πνεύματος για οίκονομική δημοκρατία, για πολιτική δημοκρατία, για πνευματική δημοκρατία. Κι ο άγώνας αυτός είναι ο άγώνας για τή δημοκρατία και τό σοσιαλισμό.

Βέβαια, έχει είπωθει πολλές φορές ότι τήν ούσιαστική πνευματική έλευθερία οι εργάτες της κουλτούρας δέν θά μπορούσαν ποτέ νά τήν κατακτήσουν άν θά αποτραβιόνταν στο γυάλινο πύργο της απομόνωσης από τήν πραγματική ζωή, από τό λαό και τούς άγώνες του. "Αν όμως τό έπαναλαμβάνω, είναι για νά υπογραμμίσω πώς στην πατρίδα μας, σεΐς οι άνθρωποι της Τέχνης και του Πνεύματος, τήν αλήθεια αυτή τήν έχετε κατακτήσει μέσα από πολύ σκληρές έμπειρίες, έμπειρίες οδυνηρές αλλά και ταυτόχρονα γεμάτες αγωνιστική έξαρση. Στά χρόνια της μοναρχοφασιστικής δικτατορίας του Μεταξά, πολύ περισσότερο στά χρόνια της χιτλερικής κατοχής και της Έθνικής Αντίστασης, αλλά και σέ συνέχεια στά χρόνια του έμφυλίου πολέμου, και πολύ πρόσφατα, στά έφτά χρόνια της τυραννίας της χούντας αποδείχτηκε ότι οι έλεύθεροι πνευματικοί δημιουργοί δέν μπορούν νά κλείνουν τά μάτια και νά κάθονται μέ σταυρωμένα χέρια, όταν είναι αλυσοδεμένος ο λαός.

Σ' όλες αυτές τίς εποχές της δουλείας ο κόσμος της Τέχνης και του Πνεύματος στάθηκε στή συντριπτική πλειοψηφία στο πλευρό του λαού. Μετρημένοι στά δάχτυλα ήταν οι λίγοι άνάξιοι πού πρόσφεραν γή και ύδωρ στους τυράννους. Και μέσα στο καμίνι τών άγώνων έναντίον της καταπίεσης, ξένης και ντόπιας, οι εργάτες της Τέχνης, συνειδητοποιούσαν όλο και περισσότερο πώς οι

πολιτικές έλευθερίες για νά ναι σίγουρες και ολοκληρωμένες, μονάχα σ' ένα καθεστώς Έθνικής Ανεξαρτησίας και Κοινωνικής Απελευθέρωσης μπορούνε ν' ανθίσουν. Δέν είναι, λοιπόν, τυχαίο πού οι άριστερές ιδέες, οι ιδέες του σοσιαλισμού έχουν πλατιά διάδοση μέσα στις γραμμές σας.

Σοσιαλιστική Ιδεολογία και πνευματική δημιουργία

ΤΟ ΝΑ ΕΝΤΑΧΘΕΙΣ σήμερα στην Άριστερά είναι άναμφισβήτητα λιγότερο δύσκολο από ό,τι ήταν πριν τή δικτατορία ή παλιότερα. Εκείνα τά χρόνια έπρεπε νά ξεπεράσεις τίς τρομερές αντικομμουνιστικές προκαταλήψεις, νά διαβεΐς τό Ρουβίκωνα και νά τολμήσεις ν' άψηφήσεις τούς κινδύνους πού συνεπάγονταν ή ιδιότητα, και πολύ περισσότερο ή δράση, του "άριστερού", του κομμουνιστή. "Αν όμως σήμερα μιιά τέτοια έκλογή, μιιά τέτοια έπιλογή, μιιά τέτοια ένταξη είναι λιγότερο δύσκολη από τότε, είναι, από μιιά άλλη μεριά, πιό πολύπλοκη. Ο πολίτης, και είδικότερα ο άνθρωπος της κουλτούρας, βλέπει έντονη ιδεολογική άναταραχή και έντονες ζυμώσεις, αλλαγές και άνακατατάξεις μέσα στο χώρο της Άριστερας, βλέπει, πρώτα-πρώτα, τή διάσπαση του έλληνικού κομμουνιστικού κινήματος και τήν ύπαρξη δύο κομμουνιστικών κομμάτων. Βλέπει επίσης στην πολιτική κονίστρα για πρώτη φορά στην έλληνική πολιτική ιστορία νά έμφανίζονται περισσότερο ή λιγότερο μαζικά σοσιαλιστικά κόμματα και κινήσεις. Αλλά είναι γεγονότα ύπαρκτά, γεγονότα αντικειμενικά, πού έχουν τήν έξήγησή τους στις βαθιές κοινωνικές και πολιτικές άνακατατάξεις μέσα στην έλληνική κοινωνία τά τελευταία ιδίως 15 χρόνια - βαθιές άνακατατάξεις και αλλαγές πού άφορούν όλο τό φάσμα τών πολιτικών παρατάξεων και κομμάτων, από τή Δεξιά μέχρι τήν Άριστερά. "Ετσι ή χώρα

μας περνάει μιά φάση έντονα μεταβατική από αυτή τήν άποψη.

Γενικά, ή διάσπαση του κομμουνιστικού κινήματος στην Ελλάδα έχει τίς βαθύτερες ρίζες της σέ δύο βασικά αίτίες: α) Στην ανάγκη τής ριζικής ανανέωσης του κομμουνιστικού κινήματος, έτσι πού ν' ανταποκρίνεται στίς καινούργιες άπαιτήσεις πού προβάλλει ή ελληνική πραγματικότητα, όπως διαμορφώθηκε τά τελευταία χρόνια. Μιάς ανανέωσης πού αναδείχνει, συνεχίζει και αναπτύσσει ό,τι καλύτερο έδωσε μέχρι τώρα τό άριστερό και κομμουνιστικό κίνημα στον τόπο μας, άπορρίπτει κάθε τί τό ξεπερασμένο και άποστεωμένο πού δόγησε σέ ήττες και συμφορές και, πάνω άπ' όλα, προσβλέπει πρός τό μέλλον, διαμορφώνει τό καινούργιο πρόσωπο του κομμουνισμού στην Ελλάδα. β) Η δεύτερη αίτία τής διάσπασης βρίσκεται στό γεγονός ότι δρισμένα κομμουνιστικά κόμματα, σοσιαλιστικών κυρίως χώρων, έπεμβήκανε και έπεμβαίνουν άνεπίτρεπτα στίς έσωτερικές υποθέσεις του ελληνικού κομμουνιστικού κινήματος, ένίσχυσαν και ένισχύουν, ύλικά και ήθικά, τίς δογματικές, μισαλλόδοξες και άποστεωμένες δυνάμεις και δέν επέτρεψαν νά λυθούν οι ιδεολογικές διαφορές μέ ένα υπεύθυνο έσωκομματικό συντροφικό διάλογο ανάμεσα στους Έλληνες κομμουνιστές, μέσα στά πλαίσια ενός Κομμουνιστικού Κόμματος, χωρίς διάσπαση.

Όσο για τήν εμφάνιση σοσιαλιστικών κομμάτων και κινήσεων στην ελληνική πολιτική ζωή, αυτή έκφράζει τό γεγονός ότι καινούργιες κοινωνικές δυνάμεις και κοινωνικά στρώματα, μέσα στίς συνθήκες τής όξυνόμενης κρίσης του κρατικού μονοπωλιακού καπιταλισμού, έσωτερικά και σέ παγκόσμια κλίμακα, καταδικάζουν τό ξεπερασμένο κεφαλαιοκρατικό κοινωνικό σύστημα, και προσβλέπουν πρός ένα καινούργιο σοσιαλιστικό καθεστώς. Τό γεγονός τής έφτάχρονης χουντικής τυραννίας έκανε έντονότερο και έπιτάχυνε τό φαινόμενο αυτόν των πολιτικών ανακατατάξεων.

Μέσα σ' αυτό τό γενικότερο πλαίσιο των ζωτικών άναζητήσεων, έντονων ζυμώνσεων και άντι-

παραθέσεων, ιδεολογικών και πολιτικών, μέσα στό συνολικό χώρο τής Άριστερας, ποιά πρέπει νά είναι ή υπεύθυνη στάση ενός έργάτη του πνεύματος και τής Τέχνης; Άποχή ή συμμετοχή;

Άν παλιότερα δέν έπιτρέπονταν στον προοδευτικό άνθρωπο τής κουλτούρας νά κλείνεται σ' ένα γυάλινο πύργο και νά άδιαφορεϊ για τήν πολιτική, νά άδιαφορεϊ για τά κοινά, γιατί, έτσι βοηθοϋσε άντικειμενικά τίς πολιτικές δυνάμεις τής συντήρησης και τής καθυστέρησης, κατά κάποιον άνάλογο τρόπο δέν μπορεί στίς σημερινές συνθήκες νά άρκεϊται στό νά δηλώνει πώς είναι γενικά κι' άφηρημένα άριστερός.

Άντίθετα - τό χρέος του, σάν υπεύθυνου πνευματικού παράγοντα, έπιβάλλει τή συμμετοχή του στίς άναζητήσεις και τίς ζυμώνσεις, για νά συμβάλλει ενεργητικά και άποτελεσματικά, ώστε νά μπορέσει ή Άριστερά και τό κομμουνιστικό κίνημα είδικότερα, νά ανταποκριθούν μέ τον καλύτερο τρόπο στή λύση των ζωτικών προβλημάτων, άμεσων και άπώτερων, πού αντιμετώπιζει τό έθνος γενικά και οι εργαζόμενοι τής χώρας μας ιδιαίτερα.

ΠΑΡ' ΟΛΟ πού, όπως τονίσαμε στην άρχή, στόχος αυτής τής όμιλίας δέν είναι νά προχωρήσει στή διατύπωση προτάσεων για μιά πολιτιστική πολιτική, ωστόσο θά έπρεπε νά ξαναποϋμε έδω μερικά άκόμα για τήν πολιτιστική ανάπτυξη από τήν άποψη τής αντίληψής μας για αυτήν, σέ σύγκριση κυρίως μέ τό πώς τή βλέπουν άλλες πολιτικές άντιλήψεις και κόμματα στην Άριστερά.

Άναφέραμε ήδη τήν πολιτιστική ανάπτυξη σάν μιά από τίς συνιστώσες τής γενικότερης κοινωνικής ανάπτυξης και περιγράψαμε άδρά τή σχετική της άυτόνομία.

Άλλά και ή ίδια ή πολιτιστική ανάπτυξη, είναι φαινόμενο πολύπλευρο. Έχει μέ τή σειρά της τίς δικές της συνιστώσες. Θά έλεγα πώς αυτές είναι: 1) ή Έπιστήμη, 2) ή Παιδεία - Έκπαίδευση, 3) ή Τέχνη. Κι' έδω, ή καθεμιά της έχει τά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της και τή σχετική της άυτόνομία, τούς δικούς της νόμους

ανάπτυξης και παραγωγής, τούς δικούς της νόμους έρευνας και δημιουργίας.

Πάλη ιδεολογιῶν

ΑΥΤΟ ΠΟΥ διαπερνάει ταυτόχρονα και τις τρεις, είναι μιά πάλη ιδεολογιῶν. Ἡ κυρίαρχη ιδεολογία στον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής, ἡ ιδεολογία πού αποσκοπεῖ ἀκριβῶς στή διατήρηση αὐτοῦ τοῦ τρόπου παραγωγής, ἀκολουθεῖ μιά τακτική πού θά τήν ὀνόμαζα τακτική τοῦ "διαίρει καί βασίλευε". Προσπαθεῖ νά παρουσιάσει σάν ἀπόλυτη τή σχετική αὐτονομία τῆς καθεμιᾶς ἀπό τίς τρεῖς συνιστώσες. Χωρίζει κάπως στεγανά τήν Ἐπιστήμη ἀπό τήν Τέχνη. Καί ἡ Παιδεία, πού πρέπει ἀναγκαστικά νά τροφοδοτεῖται καί ἀπό τήν Ἐπιστήμη καί ἀπό τήν Τέχνη καί νά τροφοδοτεῖ καί τίς δύο, ἀναγκάζεται ἀπό τήν κυρίαρχη ιδεολογία νά χρησιμοποιεῖ καί τίς δύο, ἀλλά ἀπομονωμένα τήν μιά ἀπό τήν ἄλλη. Ἔτσι τό πολιτιστικό φαινόμενο σπρώχνεται ἀπό τήν κυρίαρχη ιδεολογία στό νά καλλιεργεῖ μιά συνολική ποιότητα ζωῆς, μιά στάση ζωῆς στον ἐργαζόμενο, πού νά ὑποβοηθεῖ τελικά, μέσα ἀπό ποικίλες καί πολύπλοκες διασυνδέσεις, τήν ἴδια τή διατήρηση τοῦ καπιταλιστικοῦ τρόπου παραγωγής. Γιατί ἡ Ἐπιστήμη, δοσμένη σέ ἀποχωρισμό ἀπό τήν Τέχνη, γίνεται ἀνίκανη νά κλονίσει ἀποφασιστικά τήν κυρίαρχη ιδεολογία. Ἐνῶ μέ τή σειρά της, ἡ Τέχνη, ἀποχωρισμένη ἀπό τήν Ἐπιστήμη, γίνεται ὄχι μόνο ἀκίνδυνη, ἀλλά μετατρέπεται σέ εὐκολό ὄπλο γιά νά προικιστεῖ ἡ κυρίαρχη ιδεολογία μέ τίς ψεύτικες εἰκόνες καί τούς μύθους καί νά γίνεν πιό ἀνθεκτική, πιό ἀκατανίκητη. Οἱ ἀντιδραστικές ιδεολογικές φιλοσοφίες καί οἱ θρησκείες ἐρχονται τελικά μ' ἕναν τρόπο ὑπερβολικό καί ἀκίνδυνο γιά τήν κυρίαρχη ιδεολογία νά ἐνώσουν τίς ἀποχωρισμένες Ἐπιστήμη καί Τέχνη.

Ἡ σοσιαλιστική ιδεολογία λειτουργεῖ διαμετρικά ἀντίθετα μέσα στον πολιτιστικό χῶρο. Αὐτή, ἐκφράζοντας τό καινούργιο στοιχεῖο μέσα στήν ταξική καπιταλιστική κοινωνία, ἐκφράζοντας τό μέλλον πού ἐρχεται, ἔχει ζωτική ἀνάγκη ἀπό τό πλησίασμα τῆς Ἐπιστήμης καί τῆς Τέχνης καί θέλει ἄφοβα νά συνταιριάξουνται στό χῶρο τῆς Παιδείας. Ἀφήνει πρόθυμα, μᾶλλον ἐπιζητεῖ τήν εἰσβολή τῆς Ἐπιστήμης στό ἐσωτερικό της, δηλαδή στό ἐσωτερικό τῆς σοσιαλιστικῆς ιδεολογίας, χωρίς νά φοβάται τή δικιά της ἐξέλιξη, ξέροντας πῶς ἡ ἀλλαγὴ της αὐτή ἐκφράζει ἀκριβῶς ἐξελίξεις τῆς ὕλικῆς καί κοινωνικῆς πραγματικότητας, γίνεται ὄπλο γιά τέτοιες ἐξελίξεις. Ἀφήνει ἐξίσου πρόθυμα καί μᾶλλον ἐπιζητεῖ τήν ἀδέσμευτη εἰσβολή καί τῆς Τέχνης στό ἐσωτερικό της. Μά τότε ἡ φαντασία καί ὁ μῦθος, συνταιριασμένα μέ τήν Ἐπιστήμη, δίνουν τελικά εἰκόνες καί μορφές ἀληθινῶν καί πραγματικῶν ἐπαναστατικῶν κοινωνικῶν ἀλλαγῶν. Στήν περίπτωση αὐτή ὑπάρχει ἡ δυνατότητα ἀκόμα καί ἡ θρησκεία νά μετατραπεῖ σέ ὀρισμένους ἀνθρώπους ἀπό βάλσαμο στά δεινά τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, σέ ψυχοκινητική προοδευτική δύναμη, γιά τή δημιουργία τῶν νέων μορφῶν κοινωνικῆς ζωῆς. Ἔτσι ἡ πολιτιστική ἀνάπτυξη, μέ τή δράση τῆς σοσιαλιστικῆς ιδεολογίας, δημιουργεῖ μιά καινούργια ποιότητα ζωῆς, ἕνα νέο, διαφορετικό, ὑψηλότερο τρόπο ζωῆς, πού ὁδηγεῖ στήν ἀνανέωση ὁλόκληρης τῆς κοινωνίας.

Ἀνάφερα στήν ἀρχή τῆς δεκαετίας μου παραθέτοντας ἕνα ἀπόσπασμα τοῦ Δημήτρη Γληνοῦ, πῶς ἡ πνευματική δημοκρατία εἶναι δημιούργημα τῆς σοσιαλιστικῆς ιδεολογίας, τῆς ιδεολογίας, πού ὁ Μάρξ στάθηκε ἀπό τούς κύριους θεμελιωτές της. Θά ἔλεγα τώρα πῶς ὅταν ἡ σοσιαλιστική ιδεολογία δημιουργεῖ τήν πνευματική δημοκρατία, δέν κάνει τίποτα ἄλλο παρά νά ἐνισχύει τήν ἐλεύθερη δημιουργία στήν Ἐπιστήμη καί τήν ἐλεύθερη δημιουργία στήν Τέχνη. Τό συνταίριασμα αὐτῆς τῆς ἐλεύθερης δημιουργίας στά δύο αὐτά ἐπίπεδα, εἶναι ἡ μέθοδος τῆς ἀληθινῆς

πολιτιστικής ανάπτυξης, μιάς πολιτιστικής ανάπτυξης δηλαδή πού συμβάλλει αυτόνομα σέ καινούργιες ανώτερες μορφές κοινωνικής ζωής, τού σοσιαλισμού καί τού κομμουνισμού.

Αυτή είναι πολύ συνοπτικά, καί αρκετά σχηματικά, ή θεωρητική αλλά καί πολιτική έρμηνεία τού γιατί είμαστε αδιάλλακτοι υποστηρικτές τής έλευθερίας στήν πνευματική δημιουργία, καί γιά σήμερα καί γιά τήν αύριανή σοσιαλιστική κοινωνία, γιατί είμαστε υπέρ τής έλεύθερης άμιλλας καί σύγκρουσης τών διαφόρων καλλιτεχνικών τάσεων, γιατί είμαστε τελείως αντίθετοι μέ τήν εύκαιριακή αντιμετώπιση τού φαινομένου τής κουλτούρας, γιατί είμαστε τελείως αντίθετοι μέ κάθε προσπάθεια στενής πολιτικής καί κομματικής έκμετάλλευσης ενός φαινομένου πού οι διασυνδέσεις του μέ τήν οίκονομία καί τήν πολιτική είναι έξαιρετικά πολύμορφες καί συχνά άδιερεύνητες.

Καί λέμε καθαρά πώς όσοι πάνε νά δώσουν "κομματική καθοδήγηση", "κομματικές ύποδείξεις", άμεσα είτε έμμεσα, στήν πνευματική δημιουργία καί τήν πολιτιστική δραστηριότητα μέ σκοπό άποκλειστικό νά τούς άποδώσει πολιτικά καί κομματικά όφέλη, αυτοί δέ βοηθάνε τήν ύπόθεση τής άπελευθέρωσης τών έργαζομένων. Αυτοί θά μοιάζανε μέ τόν τρελλό γεωπόνο πού θά έκοβε τά άνθη τού δέντρου, νομίζοντας πώς έτσι θά μπορούσε νά τά κάνει νά καρπίσουν πιο γρήγορα μέσα στό θερμοκήπιο. Μά τά άνθη γιά νά καρπίσουν πρέπει νά μείνουν στό δέντρο τους γιά νά ρουφάνε τούς χυμούς τής ζωής. Καί ό άνθος τής πνευματικής δημιουργίας έχει ανάγκη από τούς χυμούς τής έλευθερίας γιά νά καρπίσει.

Έδω είναι πού χωρίζομαστε οι δημιουργικοί μαρξιστές από τούς δογματικούς στήν αντιμετώπιση τού φαινομένου τής κουλτούρας. Κι'ό κάθε πνευματικός άνθρωπος τής Άριστερās εύκολα αντιλαμβάνεται πώς ή διαφορά αυτή έχει θεμελιακή σημασία.

Ἡ αὐτονομία τῆς ἔρευνας καί τῆς πνευματικῆς δημιουργίας

ΕΜΕΙΣ, σάν Κόμμα, έχουμε επίσης τήν πεποίθηση πώς πρέπει νά μείνουμε σταθεροί στό κριτήριο νά μήν απαγγέλονται καταδίκες γιά ρεύματα τῆς σκέψης, γιά έπιστημονικές θεωρίες, γιά καλλιτεχνικές σχολές, γιά πολιτιστικά κινήματα. Ἡ άναφορά σ'αυτά πιστεύουμε ότι πρέπει νά γίνεται μέ πνεύμα κριτικής έρευνας, κριτικής αντιπαράθεσης, έστω καί όξείας, αλλά ποτέ καταδίκης, καί μάλιστα ολοκληρωτικής καταδίκης.

Ένα δεύτερο όμως σημείο, στενά σχετιζόμενο μέ τό προηγούμενο, πού χαρακτηρίζει τή δικιά μας αντίληψη, σάν Κόμμα, γιά τό πολιτιστικό κίνημα, είναι τό γεγονός ότι ή πολιτική τού δημοκρατικού δρόμου πρós τό σοσιαλισμό αλλάζει ριζικά τή στάση μας άπέναντι στό φαινόμενο τής πολιτιστικής ανάπτυξης, σέ σύγκριση μέ τήν παλιά πολιτική τής "έφόδου γιά τήν κατάληψη τής έξουσίας". Έκείνη έδινε, από τά ίδια τά πράγματα, μιά περιορισμένη σημασία, θά έλεγα μάλλον μιά στενή, άφελιμιστική σημασία στήν πολιτιστική ανάπτυξη, γιατί πίστευε (καί δικαιολογημένα σέ σημαντικό βαθμό καί μάλιστα γιά καθυστερημένες χώρες) ότι ή πολιτιστική ανάπτυξη τής εργατικής τάξης καί τών έργαζομένων ήταν έργο πού μετατίθονταν κυρίως, άν όχι άποκλειστικά, στήν περίοδο μετά τήν κατάληψη τής έξουσίας.

Σήμερα, αντίθετα, ή πολιτική τού δημοκρατικού δρόμου πρós τό σοσιαλισμό, ή πάλη γιά τίς διαρθρωτικές αλλαγές, μάς ύποχρεώνει νά δούμε σέ όλο τό βάθος της τή σημασία τής πολιτιστικής ανάπτυξης.

Είμαστε συνολικά υπέρ ενός καινούργιου προσανατολισμού τής ανάπτυξης τής χώρας, πού θά προωδεΐται μαζί μ'ένα βαθύ μετασχηματισμό τών κοινωνικών σχέσεων καί ταυτόχρονα μέ μιά κλίμακα άξιών ποιοτικά διαφορετική από τή μέχρι σήμερα, γιά τήν οργάνωση τής κοινωνικής ζωής.

Μέσα στην πορεία των αγώνων για ένα δημοκρατικό δρόμο προς το σοσιαλισμό είναι ταυτόχρονα αναγκαίο να ανεβαίνει μέσα στα πλαίσια του δυνατού το πνευματικό επίπεδο των εργαζομένων και ειδικότερα της εργατικής τάξης, ώστε να εξελίσσεται σε μιάν αποφασιστική συνιστώσα μιάς καινούργιας καθοδηγητικής τάξης μέσα στην κοινωνία.

Σήμερα ο αγώνας στο πολιτιστικό επίπεδο αποκτάει καινούργια σημασία όταν διευρύνονται τα ενδιαφέροντα, οι ανάγκες και η κατανάλωση των μεγάλων μαζών, άσχετα από ποιοτικό επίπεδο. Όταν αυξάνει, ιδιαίτερα στις νέες ηλικίες, ο βαθμός της πολιτιστικής πληροφόρησης και ευαισθησίας, και πάλι άσχετα από ποιοτικό επίπεδο. Όταν πολλαπλασιάζονται τα κανάλια επικοινωνίας και επιρροής με την τηλεόραση, το ραδιόφωνο, τις φτηνές εκδόσεις. Όταν καινούργια στοιχεία και καινούργιες αντιθέσεις εμφανίζονται στο επίπεδο των συνηθειών και εθίμων στα διάφορα κοινωνικά στρώματα, και μάλιστα χάρη στην ευρύτατη μεταναστευτική κίνηση, έσωτερική-έξωτερική. Κι όλα αυτά σε μιάν εποχή που η παγκόσμια κρίση του καπιταλισμού βαθαίνει σε όλα τα πεδία, και στο πεδίο της κουλτούρας και της ηθικής ζωής.

Από όλα αυτά προκύπτει η ανάγκη και η δυνατότητα για την ανάπτυξη ενός πολύμορφου αυτόνομου μαζικού δημοκρατικού κινήματος για την πολιτιστική ανάπτυξη, κινήματος πολύμορφου, γιατί πρέπει να αγκαλιάζει όλους τους τομείς της πολιτιστικής ανάπτυξης και μάλιστα στα καθημερινά της προβλήματα. Κινήματος αυτόνομου, γιατί πρέπει να παίρνει υπόψη τη σχετική αυτονομία του πολιτιστικού φαινομένου μέσα στην κοινωνική ζωή. Κινήματος μαζικού, γιατί πρέπει να περιλαμβάνει ευρύτατες μάζες εργαζομένων με δραστήρια συμμετοχή στην πολιτιστική δραστηριότητα και όχι μονάχα τους ξεχωριστούς ανθρώπους του πνεύματος και της Τέχνης.

Κινήματος δημοκρατικού όχι μόνο γιατί η πολιτιστική ανάπτυξη είναι συνιστώσα του γενι-

κότερου δημοκρατικού δρόμου προς το σοσιαλισμό, αλλά και γιατί το πολιτιστικό κίνημα με την καινούργια ποιότητα ζωής και ηθική στάση ζωής που δίνει στους συμμετέχοντες εργαζόμενους, τους κάνει πιο άξιους και πιο συνειδητούς αγωνιστές στον αγώνα για τη δημοκρατία και την κοινωνική απελευθέρωση.

Ένα μαζικό δημοκρατικό κίνημα για την πολιτιστική ανάπτυξη επιτρέπει την σφυρηλάτηση μιάς συμμαχίας ανάμεσα στις δυνάμεις των εργαζομένων και τις δυνάμεις της κουλτούρας, μιάς συμμαχίας, που είναι ανεκτίμητο όπλο στον αγώνα για τη δημοκρατία και το σοσιαλισμό.

Τό ΚΚΕ-Έσωτ. με την πολιτική του αντίληψη, όπως την εκθέσαμε προηγούμενα, με την ίδια την πολιτική του πρακτική αποτελεί μιάν εγγύηση πως είναι σε θέση να τηρήσει όσα διακηρύσσει για το πολιτιστικό κίνημα και για την έλευθερία της πνευματικής και πολιτιστικής δημιουργίας.

Ένα κόμμα σαν τό ΚΚΕ-Έσωτ. που βλέπει τό μαρξισμό δημιουργικά και δέν τόν εκχυδαΐζει με δογματικά σχήματα, δέ μπορεί παρά νά αντιλαμβάνεται τις ξεχωριστές ιδιομορφίες του πολιτιστικού φαινομένου και δέν υπάρχει ο κίνδυνος νά ξαναπέσει στην παλιωμένη, στενά κομματική όφελιμιστική αντίληψη για την κουλτούρα.

Ένα κόμμα σαν τό ΚΚΕ-Έσωτ. που απέδειξε ότι σέβεται τις δημοκρατικές διαδικασίες στην έσωκομματική ζωή και την έλευθερία της γνώμης στα πολιτικά προβλήματα, δέ μπορεί παρά νά σέβεται πολύ περισσότερο την έλευθερία στην πνευματική και καλλιτεχνική έκφραση.

Ένα κόμμα σαν τό ΚΚΕ-Έσωτ., που ακολουθεί την πολιτική του δημοκρατικού δρόμου προς τό σοσιαλισμό, δέ μπορεί νά μήν αντιλαμβάνεται την τεράστια σημασία ενός μαζικού δημοκρατικού κινήματος για την πολιτιστική ανάπτυξη.

Ένα κόμμα σαν τό ΚΚΕ-Έσωτ., που δίνει τέτοια σημασία στην άσκηση της έξουσας από τους ίδιους τους εργαζόμενους και είναι υπέρ της ατυτονομίας του Συνδικαλιστικού κινήματος, του

κινήματος Αυτόδιοίκησης κλπ, δέ μπορεί, πολύ περισσότερο, νά μή σέβεται τή λαϊκή πρωτοβουλία στό πολιτιστικό κίνημα καί νά μήν καταδικάζει τίς πατριναλιστικές τάσεις του δογματισμού.

Ένα κόμμα, τέλος, σάν τό ΚΚΕ-Έσωτ. πού αγωνίζεται για μιá καινούργια ποιότητα, για μιá ανανέωση του κομμουνιστικού κινήματος στην Έλλάδα, δέ μπορεί νά μήν είναι εύαισθητο στις δημιουργικές ανησυχίες των ανθρώπων του πνεύματος καί της Τέχνης.

Δέν θά σάς κουράσω άλλο, γιατί, όπως είπα, αφήνουμε για άλλη φορά νά συζητήσουμε τό καιρίο θέμα μέ ποιá συγκεκριμένη πολιτική θά έπρεπε ν' αντιμετωπίσουμε τά προβλήματα στους διάφορους πολιτιστικούς χώρους καί ειδικότερα στα μέτωπα της καλλιτεχνικής δημιουργίας.

Θά ήθελα μονάχα νά τελειώσω μέ τά παρακάτω

Τά πολιτικά κόμματα της Άριστερας, καί μάλιστα τά έμπνεόμενα από τό μαρξισμό, έχουν χρέος νά σέβονται πλήρως τήν αὐτονομία της έρευνας καί της δημιουργίας των πνευματικών ανθρώπων γενικά καί των κομμουνιστών διανοουμένων ειδικότερα. Ταυτόχρονα, απέναντι σ' αυτές τίς δυνάμεις τά άριστερά κόμματα έχουν μιá ευθύνη πού πρέπει νά μεταφράζεται, κατά πρώτο λόγο, σέ μιá προσπάθεια νά δίνεται από τή μεριά μας μιá ιδιαίτερη προσοχή στη δουλιá τους, στην πνευματική δημιουργία τους καί παράλληλα νά βοηθάμε ώστε σωστά νά αντιμετωπίζονται τά προβλήματα, οι απαιτήσεις καί οι διεκδικήσεις πού σχετίζονται μέ τήν παραπέρα ανάπτυξη της έρευνας τους καί της δημιουργίας τους.

Έπιτρέψτε μου νά εκφράσω τήν άποψη ότι ό εργαζόμενος λαός περιμένει από τους πνευματικούς ανθρώπους νά συνειδητοποιήσουν τό βαρύ χρέος πού πέφτει στους ώμους τους.

Η συνειδητή δράση σας πρέπει νά στραφεί σέ μιá ενεργή συμμετοχή σας σέ ένα αυτόνομο κίνημα για τήν πολιτιστική ανάπτυξη, σημαντική συνιστώσα του δημοκρατικού δρόμου πρό τό σοσιαλισμό. Αυτό είναι, πιστεύουμε, τό κύριο χρέος μας.

Άλλά για νά τό έπιτελέσετε μέ έπιτυχία, είναι άπαραίτητη μιá υπεύθυνη στάση απέναντι στον πολιτικό άγώνα των εργαζομένων, πράγμα πού στη σημερινή περίοδο συνδέεται αναπόσπαστα μέ τή μεγάλη υπόθεση της δημιουργικής ανανέωσης του κομμουνιστικού κινήματος στην Έλλάδα, πού μέσα από τόσα έμπόδια καί πολύμορφες αντιδράσεις τήν υπηρετεί τό κόμμα μας, τό ΚΚΕ-Έσωτερικού.

"Αύγή", 3, 4 καί 6 Άπριλίου 1977

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- * ΜΠΑΜΠΗ ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ: Ἡ συμμαχία στὴ βάση προγράμματος - ἀποτελεσματικὴ μορφή συν-εργασίας τῶν δυνάμεων τῆς Ἀριστερᾶς ... 7
- * ΜΠΑΜΠΗ ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ: Γιά ἕνα πρόγραμμα ἀ-ριστερῆς συμμαχίας. Ὁ χαρακτήρας τοῦ ΚΚΕ-έσωτ. Ὁ Εὐρωκομμουνισμός 31
- * ΚΩΣΤΑ ΦΙΛΙΝΗ: Οἱ πολιτικὲς προϋποθέσεις γιὰ τὴν πολιτιστικὴ ἀνάπτυξη 49

